

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Analýza činnosti speciálních skupin HZS při
mimořádných událostech a krizových situacích**

bakalářská práce

Autor práce: Eliška Blahovičová
Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE
Vedoucí práce: Ing. Petr Polívka

Datum odevzdání práce: 3. 5. 2013

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou činnosti, zabezpečením technického vybavení, povoláním a rozmístěním speciálních skupin HZS ČR při mimořádných událostech v České republice.

Speciálními skupinami HZS ČR jsou potápěčská skupina, lezecká skupina, kynologická skupina, skupina zaměřená na trhací práce a skupina pro záchranu osob ze zřícených budov. Podle Pokynu generálního ředitele HZS ČR ze dne 5. března 2013, kterým se stanoví opěrné body HZS ČR a typy předurčenosti jednotek PO pro záchranné práce jsou speciální skupiny v současné době formovány do opěrných bodů, kterými se rozumí stanice HZS kraje, na níž je dislokována technika pro provádění speciálních záchranných prací a potřebný počet hasičů pro její obsluhu.

V bakalářské práci je proveden výzkum pomocí dotazníků za účelem zjištění potřebných údajů týkajících se speciálních skupin všech HZS krajů formou kvalitativní analýzy. Cílem je zjistit, zda činnost speciálních skupin HZS ČR je vyhovující pro řešení mimořádných událostí na území ČR, analyzovat rozmístění speciálních skupin v ČR a navrhnout metodiku pro operační a informační středisko HZS kraje k povolání, zabezpečení technického vybavení a postupů činnosti speciálních skupin HZS ČR pro řešení mimořádných událostí, která v současné době neexistuje.

Pro území kraje se na každou směnu zřizuje jedno lezecké družstvo s minimálním početním stavem hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou ve službě 1+3. V odůvodněných případech může být lezecké družstvo nahrazeno lezeckou skupinou. Zásahové obvody opěrných bodů pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou stanovují ředitelé HZS krajů dle potřeb území krajů. Zásahové obvody opěrných bodů pro práce pod vodní hladinou jsou vymezeny takto. HZS hl. města Prahy – území hl. m. Prahy, území Středočeského, Karlovarského, Ústeckého kraje, území Plzeňského kraje kromě okresů, Domažlice, Klatovy a území okresu Česká Lípa Libereckého kraje. Opěrný bod pro práce pod vodní hladinou HZS Jihočeského kraje zasahuje na území Jihočeského kraje, území kraje Vysočina a území okresů Domažlice a Klatovy Plzeňského kraje. HZS Královéhradeckého společně s HZS Pardubického kraje zasahují na území Královéhradeckého a Pardubického kraje a území Libereckého kraje, kromě

území okresu Česká Lípa. Dále HZS Olomouckého kraje společně se ZÚ HZS ČR (Hlučín) zasahují na území Jihomoravského, Olomouckého, Moravskoslezského a Zlínského kraje.

Skupina zaměřená na trhací práce (opěrný bod Morava) se skládá z HZS Jihomoravského kraje, HZS Olomouckého kraje a ZÚ HZS ČR Hlučín. Za pohotovost a akceschopnost opěrného bodu a skupiny pro provádění trhacích prací odpovídá vedoucí trhacích prací. Opěrnému bodu Morava je předurčena působnost na celém území ČR.

Skupinu pro záchranu osob ze zřícených budov zabezpečuje HZS hl. města Prahy a HZS Moravskoslezského kraje (odřad USAR). Do USAR odřadu jsou dále zařazeni členové dalších složek IZS určení MV-GŘ HZS ČR. Se skupinou pro záchranu osob ze zřícených budov úzce spolupracuje kynologická skupina. Záchranářská kynologie se s ohledem na svou specifiku prioritně řeší v rámci IZS především využitím zdrojů jiných složek IZS, které se záchranářskou kynologií aktivně zabývají, popř. využitím statutu osobní a věcné pomoci.

Pravidla pro činnost, pravidelnou odbornou přípravu a minimální technické vybavení speciálních skupin stanovují jednotlivé Pokyny generálního ředitele HZS ČR. O povolávání speciálních skupin na místo zásahu rozhoduje velitel zásahu prostřednictvím příslušného OPIS HZS kraje, nebo centrálně prostřednictvím OPIS MV-GŘ HZS ČR po průzkumu a vyhodnocení situace na místě zásahu.

Z dostupných údajů dotazníkového šetření bylo vyhodnoceno, že činnost speciálních skupin HZS ČR je vyhovující pro řešení mimořádných událostí na území ČR, technické vybavení speciálních skupin HZS ČR se shoduje s minimálním technickým vybavením uvedeným v jednotlivých Pokynech GŘ HZS ČR. V závěru práce je vypracovaný návrh metodiky pro operační a informační středisko HZS kraje k povolávání, zabezpečení technického vybavení a postupů činnosti speciálních skupin HZS ČR pro řešení mimořádných událostí na území ČR. Vytvořená metodika navrhuje povolávání speciálních skupin neprodleně po převzetí oznámení o vzniklé mimořádné události operačním důstojníkem OPIS HZS kraje, čímž je dosaženo značného urychlení záchranu osob nebo lokalizace požáru.

Abstract

This bachelor work deals with analysis of activities, technical equipment, placement and activation of special groups of FRS CR in case of extraordinary event in the Czech Republic.

There are these specialized units of FRS CR: Divers, Climbers, Dog Handlers, Experts for Shot Firing and Experts for Searching and Extrication from Collapsed Structures. According to Director General of FRS CR Decision issued the 5 of March 2013 that dedicated the bases of FRS CR and set predestination of Fire Units for rescue operations, the specialized units are placed in Support Points, where the machinery and equipment for specialized rescue operation including necessary staff is stationed.

In the frame of this bachelor work a questionnaire research was performed to gain data necessary for qualitative analysis of special teams of FRS in regions. The aim of this work is to determine whether the activities of special groups of FRS are meeting the requirements for dealing with emergencies in the state territory of the Czech Republic. The distribution of special teams in the Czech Republic is analyzed and a procedure for Operations and Information Centre FRC describing the preparedness and the way of activation of special teams is suggested. Such a procedure does not exist in the present.

There must be in any of regions a climbing team with at least 1+3 firefighters qualified for work at heights and unrestrained depths on service. In justified cases the climbing team can be replaced by a climbing group. Intervention area for each support point is set by regional FRS director according the local needs.

The intervention areas for Divers are set as follow. FRS of Capital of Prague operates in the Capitol of Prague, in the Central Bohemia Region, in Karlovy Vary Region, in Plzeň Region with exception of Domažlice and Klatovy districts. FRS of Capital of Prague operates in the area of Česká Lípa District of Liberec Region too. FRS of South Bohemia Region operates in the South Bohemia Region, in Vysočina Region and in the Domažlice and Klatovy districts of Plzeň Region. FRS of Hradec Králové Region and FRS of Domažlice Region intervene in Hradec Králové and Domažlice regions excluding Česká Lípa District cooperatively. FRS of Olomouc Region and Hlučín

Emergency Unit operate in the South Moravia Region, in Olomouc Region, in the Moravian-Silesian Region and in Zlín Region jointly.

Experts for Shot Firing are situated in Moravia Support Point. This Support Point consists of FRS of South Bohemia Region, FRS of Olomouc Region and Hlučín Emergency Unit. For preparedness and operational abilities of Support Point and Experts for Shot Firing is responsible the Head of Blasting Operations. The Moravia Support Point intervenes throughout the Czech Republic.

FRS of Capital of Prague and FRS of Moravian-Silesian Region (Urban Search and Rescue Team) support Experts for Searching and Extrication from Collapsed Structures. In USAR team are transferred members from different parts of Integrated Rescue System.

There is a close cooperation between Experts for Searching and Extrication from Collapsed Structures and Dog Handlers. The using of dogs in rescue operations is specific; in this way are usually used dogs and handlers from the other parts of Integrated Rescue System.

Operation procedures, periodical professional training and necessary minimum equipment for specialized teams are set by Director General of FRS CR Decisions. Regional OIC or OIC of MI – GD activate specialized teams on the demand of commanding officer in the field.

Available results of questionnaire research show that the action readiness of specialized teams of FRS meets the demands of extraordinary events in the territory of the Czech Republic. It was confirmed that the equipment of specialized teams is in the accordance of minimum technical equipment according Director General of FRS CR Decisions.

In the closing part of this work the draft of regional Operation and Information Centre procedures is prepared in the aim to provide OIC staff a tool for activation of specialized teams including their equipment and machinery in the case of extraordinary event in the territory of the Czech Republic. When the introductory information is

obtained, created procedures activate specialized teams immediately, in this way the fire localization or life rescuing can be realized significantly quicker.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3.5.2013

.....

Eliška Blahovičová

Poděkování

Touto cestou bych velice ráda poděkovala panu Ing. Petrovi Polívkovi za odborné vedení, vstřícnost, praktickou pomoc, cenné připomínky a rady při zpracování bakalářské práce.

Eliška Blahovičová

Obsah

1	ÚVOD.....	12
2	TEORETICKÁ ČÁST	13
2.1	Zákon o integrovaném záchranném systému	13
2.2	Opěrné body a typy předurčenosti JPO.....	15
2.3	Zákon o požární ochraně	16
2.4	Lezecká skupina	17
2.4.1	Letečtí záchranáři	21
2.5	Potápěčská skupina	24
2.5.1	Výkon potápěčské činnosti.....	24
2.5.2	Úkoly členů potápěčské skupiny.....	27
2.6	Skupina zaměřená na trhací práce	28
2.6.1	Vybavení pro provádění trhacích prací	32
2.7	Skupina pro záchranu osob ze zřícených budov	34
2.8	Kynologická skupina.....	36
2.8.1	Vyrozumění a svolání kynologické skupiny	37
3	VÝZKUMNÁ OTÁZKA A METODIKA VÝZKUMU.....	39
3.1	Výzkumná otázka	39
3.2	Metodika výzkumu.....	39
4	VÝSLEDKY.....	40
4.1	Lezecké skupiny	41
4.1.1	Rozmístění lezeckých družstev skupin na území ČR.....	41
4.1.2	Vybavení hasiče pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou	42
4.1.3	Počty zásahů lezeckých skupin	44
4.1.4	Letečtí záchranáři	45
4.2	Potápěčské skupiny	46
4.2.1	Rozmístění potápěčských skupin na území ČR	46
4.2.2	Potápěčská výzbroj a výstroj.....	47
4.2.3	Počty zásahů potápěčských skupin HZS krajů.....	49

4.2.4	Potápěčská skupina HZS hl.m. Prahy	49
4.3	Skupiny zaměřené na trhací práce.....	50
4.3.1	Akceschopnost, pohotovost, výjezd	51
4.3.2	Přeprava družstva na místo zásahu.....	51
4.3.3	Vybavení jednotlivých skupin zaměřených na trhací práce.....	52
4.3.4	Zásahy a výcvik.....	53
4.4	Skupiny pro záchranu osob ze zřícených budov	55
4.4.1	Technické prostředky pro odřad USAR:	55
5	DISKUZE.....	57
5.1	Návrh metodiky pro OPIS HZS kraje	57
5.1.1	Postup OPIS HZS kraje při povolávání lezecké skupiny	57
5.1.2	Postup OPIS HZS kraje při povolávání potápěčské skupiny	59
5.1.3	Postup OPIS HZS kraje při povolávání skupiny zaměřené na trhací práce ...	60
5.1.4	Postup OPIS HZS kraje při povolávání skupiny pro záchranu osob ze zřícených budov	61
5.1.5	Postup OPIS HZS kraje při povolávání kynologické skupiny	62
6	ZÁVĚR.....	64
7	KLÍČOVÁ SLOVA.....	65
8	SEZNAM ZDROJŮ	66

Seznam použitých zkratk

HZS	-	Hasičský záchranný sbor
ČR	-	Česká republika
PO	-	požární ochrana
IZS	-	integrovaný záchranný systém
OPIS	-	operační a informační středisko
SDH	-	sbor dobrovolných hasičů
PČR	-	Policie České republiky
LS	-	letecká služba
AČR	-	Armáda České republiky
MV	-	Ministerstvo vnitra
GŘ HZS	-	Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru
SIAR	-	Sbírka interních aktů řízení
PLP	-	předurčené letecké pracoviště
VTP	-	vedoucí trhacích prací
TVO	-	technický vedoucí odstřelů
VD TP	-	velitel družstva trhacích prací
HBZS	-	hlavní báňská záchranná stanice
ZÚ	-	záchranný útvar
ZL	-	základna logistiky
USAR	-	vyhledávání a záchrana v obydlených oblastech (z angl. urban search and rescue)
IEC	-	INSARAG external classification
IT	-	informační technologie
hl.m.	-	hlavní město
ADR	-	evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (z angl. Accord Dangereuses Route)

1 ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá analýzou činnosti, zabezpečením technického vybavení, povoláním a rozmístěním speciálních skupin HZS ČR při mimořádných událostech v České republice. Speciálními skupinami HZS ČR jsou potápěčská skupina, lezecká skupina, kynologická skupina, skupina zaměřená na trhací práce a skupina pro záchranu osob ze zříčených budov. Tyto speciální skupiny jsou v současné době formovány do opěrných bodů HZS ČR. Jejich úkolem je provádět záchranné a likvidační práce v případě, že situace na místě zásahu vyžaduje činnosti nad rámec běžně vycvičeného hasiče, kdy je nutné použít nadstandartní prostředky a vybavení pro bezpečné provedení zásahu.

V bakalářské práci je proveden výzkum pomocí dotazníků za účelem zjištění potřebných údajů týkajících se speciálních skupin všech HZS krajů formou kvalitativní analýzy. Cílem je zjistit, zda činnost speciálních skupin HZS ČR je vyhovující pro řešení mimořádných událostí na území České republiky, analyzovat rozmístění speciálních skupin v ČR a navrhnout metodiku pro operační a informační středisko HZS kraje k povolání, zabezpečení technického vybavení a postupů činnosti speciálních skupin HZS ČR pro řešení mimořádných událostí, která v současné době neexistuje. Operační důstojník HZS kraje se proto řídí především rozhodnutím velitele zásahu po příjezdu jednotky PO na místo mimořádné události a speciální skupinu povolává následně s prodlením, které se rovná době dojezdu na místo zásahu.

V první části práce je provedena rešerše právních předpisů, interních aktů řízení, metodik a koncepcí souvisejících s problematikou speciálních skupin HZS ČR, ve druhé části jsou vyhodnoceny dostupné výsledky z dotazníkového šetření a následně navrhuta metodika pro operační a informační středisko HZS kraje k povolání, zabezpečení technického vybavení a postupů činností speciálních skupin HZS ČR pro řešení mimořádných událostí.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Zákon o integrovaném záchranném systému

Zákon č. 239/2000 (1) hovoří o *Integrovaném záchranném systému* (dále jen IZS) jako o koordinovaném postupu jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Mimořádnou událostí nazývá škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. Záchrannými pracemi jsou dle tohoto zákona činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin. Likvidačními pracemi se rozumí činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí.

Integrovaný záchranný systém se použije v přípravě na vznik mimořádné události a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma anebo více složkami integrovaného záchranného systému (1).

Základní složky IZS jsou (1)

- Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen HZS) a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany
- Zdravotnická záchranná služba
- Policie České republiky

Základní složky integrovaného záchranného systému zajišťují nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události, její vyhodnocení a neodkladný zásah v místě mimořádné události. Za tímto účelem rozmístí své síly a prostředky po celém území České republiky (1).

Ostatními složky IZS jsou (1)

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory
- ostatní záchranné sbory
- orgány ochrany veřejného zdraví
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby
- zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím

Podle zákona č. 239/2000 (1) poskytují ostatní složky IZS při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání (to znamená podle předem písemně dohodnutého způsobu poskytnutí první pomoci). V době krizových stavu se stávají ostatními složkami IZS také odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakultních nemocnic, určená pro poskytování specializované péče obyvatelstvu.

Stálými orgány pro koordinaci složek integrovaného záchranného systému jsou operační a informační střediska integrovaného záchranného systému, kterými jsou operační střediska hasičského záchranného sboru kraje a operační a informační středisko generálního ředitelství hasičského záchranného sboru. Operační a informační střediska IZS jsou povinna přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech, zprostředkovávat organizaci plnění úkolů ukládaných velitelem zásahu, plnit úkoly uložené orgány oprávněnými koordinovat záchranné a likvidační práce, zabezpečovat v případě potřeby vyrozumění základních i ostatních složek IZS a vyrozumění státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků podle dokumentace IZS (1).

Operační a informační střediska IZS jsou oprávněna povolávat a nasazovat prostředky HZS a jednotek požární ochrany i dalších složek IZS, vyžadovat a organizovat osobní a věcnou pomoc podle požadavků velitele zásahu a provést při nebezpečí z prodlení varování obyvatelstva na ohroženém území (1).

2.2 Opěrné body a typy předurčenosti JPO

Opěrným bodem HZS ČR (dále jen opěrný bod) se rozumí stanice HZS kraje, na níž je dislokována technika pro provádění speciálních záchranných prací stanovených tímto pokynem a potřebný počet hasičů pro obsluhu této techniky. Předurčenost jednotky PO je určení jednotky HZS kraje nebo jednotky sboru dobrovolných hasičů vybrané obce (dále jen jednotka SDH vybrané obce) k provádění záchranných prací při silničních dopravních nehodách a při zásazích na nebezpečné látky v závislosti na předem stanoveném rozsahu jejich vybavení, početních stavech a předpokládané době dojezdu. Doba dojezdu je součet doby výjezdu jednotky požární ochrany a doby jízdy jednotky PO na místo zásahu za klimatických podmínek v období od začátku května do konce října (5).

Opěrný bod pro záchranu osob ze zřícených budov spojenou s haváriemi se zřícením budov, objektů technologických procesů nebo sesuvy půdy je zejména vybaven elektronickými vyhledávacími zařízeními (akustickými i optickými) pro vyhledávání zavalených nebo zasypaných osob a technickým automobilem hmotnostní třídy S nebo odpovídajícím technickým kontejnerem pro tyto druhy zásahů (5).

Opěrným bodem pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou se rozumí jednotky HZS krajů, na nichž jsou dislokovány lezecká družstva a lezecké skupiny s vybavením pro provádění prací ve výšce a nad volnou hloubkou pomocí lezecké techniky. Lezecké družstvo je tvořeno minimálně čtyřmi hasiči se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou ve službě na jednu směnu. Lezecká skupina je tvořena minimálně dvěma hasiči se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou ve službě na jednu směnu (5).

Opěrným bodem pro záchranu osob pomocí vrtulníku se rozumí jednotky HZS krajů, na nichž jsou dislokovány lezecká družstva a lezecké skupiny předurčené pro přímou spolupráci s vrtulníky (5).

Opěrným bodem pro práce pod vodní hladinou se rozumí jednotky HZS krajů, na nichž jsou dislokovány potápěčské skupiny s vybavením pro záchranné práce pod vodní

hladinou. Potápěčskou skupinu tvoří minimálně 4 příslušníci HZS kraje, z nichž nejméně 2 jsou potápěči s odbornou kvalifikací potápěč III. stupně nebo instruktor potápění, přičemž ve stálé pohotovosti v příslušné jednotce HZS kraje jsou minimálně 2 hasiči se specializací pro práci pod vodní hladinou v každé směně. Tyto opěrné body jsou vybaveny podle koncepce činnosti hasičů při práci pod vodní hladinou (5).

2.3 Zákon o požární ochraně

Účelem zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně (6) je vytvořit podmínky pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech stanovením povinností ministerstev a jiných správních úřadů, právnických a fyzických osob, postavení a působnosti orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany, jakož i postavení a povinností jednotek požární ochrany.

Každý je povinen chovat se tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířat a majetek; při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc a potřebnou věcnou pomoc (6).

Osobní pomoc znamená, že každý je povinen v souvislosti se zdoláváním požáru provést nutná opatření pro záchranu ohrožených osob. Dále musí uhasit požár, jestliže je to možné, nebo provést nutná opatření k zamezení jeho šíření. Ohlásit neodkladně na určeném místě zjištěný požár nebo zabezpečit jeho ohlášení, poskytnout osobní pomoc jednotce požární ochrany na výzvu velitele zásahu, velitele jednotky požární ochrany nebo obce (6).

Věcnou pomocí se rozumí, na výzvu velitele zásahu, velitele jednotky požární ochrany nebo obce, poskytnout dopravní prostředky, zdroje vody, spojová zařízení a jiné věci potřebné ke zdolání požáru (6).

2.4 Lezecká skupina

Záchranné práce ve výšce a nad volnou hloubkou pomocí lanové techniky (sestup a výstup po laně, pracovní polohování, lezení aj.) jsou postupy, které umožňují použitím nestandardních prostředků a vybavení bezpečné překonání výškových rozdílů. Pomocí lanové techniky může být dosaženo všech výškových úrovní místa zásahu. Způsob záchrany osob z výšky a volné hloubky a prací ve výšce a nad volnou hloubkou pomocí lanové techniky se zásadním způsobem odlišuje od záchrany osob a prací pomocí výškové techniky. Proto je nutné pro záchranu osob a pro provádění prací ve výšce a nad volnou hloubkou připravit, vybavit a dále školit hasiče ve specializačních kurzech. Vzhledem k neustálému nárůstu na úroveň odborné přípravy hasičů obecně, je pro efektivní, bezpečnou a rychlou záchranu osob z výšky a volné hloubky pomocí lanové techniky nejvhodnějším řešením ustavení speciálně odborně připravovaných a vybavených hasičů – lezců, kteří jsou organizováni v lezeckých skupinách nebo lezeckých družstvech (2).

Definice některých pojmů při pracích ve výšce a nad volnou hloubkou (2)

Práce ve výšce a nad volnou hloubkou – činnost nebo pohyb hasiče na nezajištěných konstrukcích a pracovištích, při kterém je ohrožen pádem z výšky, do hloubky, propadnutím nebo sesutím. Nebezpečná výška je definována jako místo, kde musí být hasič zajištěn proti pádu, kde hrozí nebezpečí poškození zdraví nezávisle na výšce, a na ostatních pracovištích od výšky 3 m.

Lanový přístup – technika použití lana v kombinaci s jinými zařízeními, pro dostání se na místo a z místa zásahu a pro pracovní polohování.

Slaňování – činnost, při které se lezec omezenou rychlostí spouští po laně za pomoci slaňovacího prostředku z pozice vyšší k pozici nižší, buď sám, nebo za pomoci druhé osoby.

Osobní ochranné prostředky proti pádu z výšky – prostředky určené pro připevnění ke kotvicímu (zajišťovacímu) bodu tak, že je úplně zabráněno pádu z výšky nebo je pád bezpečně zachycen.

Pokyn generálního ředitele HZS ČR ze dne 15. prosince 2011 (3) stanovuje zásady zřizování, odbornou přípravu, vybavení lezeckých družstev a lezeckých skupin pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou. HZS kraje zpracovává analýzu pokrytí území kraje lezeckými družstvy a lezeckými skupinami se specifikací místních podmínek.

Lezecké družstvo se skládá z velitele lezeckého družstva a pěti hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou (minimální stav lezeckého družstva ve službě je velitel lezeckého družstva a tři hasiči se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou). Lezecká skupina se skládá minimálně ze dvou hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou ve službě a je začleněna v družstvu 1+5 nebo 1+3, lezecká skupina musí mít stanoveného vedoucího lezecké skupiny (3).

Dislokaci lezeckých družstev a lezeckých skupin na stanicích HZS kraje určuje ředitel HZS kraje interním aktem řízení dle následujících pravidel (3)

- a) pro území kraje se na každou směnu zřizuje jedno lezecké družstvo s minimálním početním stavem hasičů se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou ve službě 1+3. V odůvodněných případech může být lezecké družstvo nahrazeno lezeckou skupinou
- b) lezecké družstvo se doporučuje dislokovat na stanici typu C3
- c) pro území kraje se dále ustavují lezecké skupiny dle následujících zásad (3)
 - na stanicích typu C1 a C2 se zřizují lezecké skupiny s minimálně dvěma hasiči se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou ve službě; toto ustanovení není nutné dodržet, jestliže vzdálenost mezi stanicemi typu C1 a C2 je menší než je vzdálenost odpovídající reálnému dojezdovému času 25 minut a její ustanovení nelze odůvodnit charakterem území (hustá výšková zástavba, exponované přírodní podmínky, specifika průmyslu)

- na stanicích typu P1 až P4 se zřizují lezecké skupiny s minimálně dvěma hasiči se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou ve službě pouze v případě, že mezi touto stanicí a stanicí, kde je zřízena lezecká skupina, je reálný dojezd nad 25 minut a současně je potřeba této lezecké skupiny odůvodněna charakterem území (hustá výšková zástavba, exponované přírodní podmínky, specifika průmyslu)
- d) na základě schválené analýzy pokrytí území kraje lezeckými družstvy a lezeckými skupinami je možné určit dislokaci lezecké skupiny odlišně od zásad uvedených v písmenu c).

Činnost lezeckých družstev a lezeckých skupin v rámci HZS kraje musí být zajištěna funkcí hasiče – instruktora pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou, hlavního instruktora HZS kraje a osobou pověřenou péčí o věcné prostředky požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou (3).

Minimální počet hasičů – instruktorů pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou se určuje dle následujících pravidel (3)

- na určených stanicích s lezeckými skupinami jeden hasič-instruktor pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou,
- pro lezecké družstvo 3 hasiči-instruktoři pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou (velitelem lezeckého družstva v každé směně je hasič – instruktor pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou), velitel lezeckého družstva nemusí splňovat podmínky na odbornou způsobilost velitele družstva.

V místě dislokace lezeckých družstev nebo lezeckých skupin musí být určen jeden hasič se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou, který plní úkoly osoby pověřené péčí o věcné prostředky požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou. Tato osoba musí mít kvalifikaci hasič se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou a školení osob pověřených péčí o věcné prostředky požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou (3).

HZS kraje zpracovává a aktualizuje plán povolání lezeckých družstev a lezeckých skupin v rámci HZS kraje. Výběr příslušníků HZS ČR do lezeckých družstev a lezeckých skupin se provádí na základě psychických, fyzických, odborných předpokladů a na základě dobrovolnosti a zájmu. Je žádoucí do lezeckých družstev a lezeckých skupin zařazovat zejména příslušníky HZS ČR s horolezeckou nebo speleologickou praxí (3).

Hasičem se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou je hasič, který ovládá techniky a zásady lezení v podmínkách skalních stěn, jeskyní, průmyslových konstrukcí, stožárů, komínů, jeřábů, studní (v opodstatněných případech také důlních děl) apod. Ovládá pravidla lezení jako prvolezec ve výšce a nad volnou hloubkou v terénech středně těžkých, na kterých se doporučuje postupové jištění na exponovaných místech. Ovládá výstup po laně, slanění, přestup z lana na lano, jištění a sebejištění, postupové jištění, je schopen provádět činnosti ve stěně jako je spouštění a vytažení břemene. Je také schopen provést záchranu a sebezáchranu po pádu do lana, umí poskytnout první pomoc při lezecké činnosti, ovládá práci se všemi věcnými prostředky požární ochrany určenými pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou, které jsou ve vybavení lezeckého družstva nebo lezecké skupiny. Provádí záchranné a jiné práce ve výšce a nad volnou hloubkou i s pomocí ochranných prostředků proti působení nebezpečných látek, detekční technikou, příp. potápěčskou výstrojí aj. Provádí práci ve výšce a nad volnou hloubkou dle pokynů velitele lezeckého družstva nebo vedoucího lezecké skupiny, provádí prohlídky věcných prostředků požární ochrany pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou před a po použití. Hasič se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou je povinen hlásit veliteli zásahu, veliteli lezeckého družstva nebo vedoucímu lezecké skupiny zjištěné nedostatky a vlastní indispozici. Musí znát také základní bezpečnostní předpisy pro práci s vrtulníkem na zemi a běžně užívané signály pro jeho bezpečné navedení na místo zásahu a podílí se na pravidelné odborné přípravě hasičů v oblasti prací ve výšce a nad volnou hloubkou (3).

Velitel lezeckého družstva nebo vedoucí lezecké skupiny je určen v operačním řízení velitelem zásahu a koordinuje činnost hasičů při provádění prací ve výšce a nad volnou hloubkou. Velitel lezeckého družstva nebo vedoucí lezecké skupiny navrhuje veliteli

zásahu způsoby a postupy při práci ve výšce a nad volnou hloubkou, při nebezpečí z prodlení rozhoduje o přerušení práce ve výšce a nad volnou hloubkou, organizuje transport postiženého ve výšce a nad volnou hloubkou (např. zřízení a zabezpečení přepravy pomocí lanového traverzu a kladkostroje), je schopen vedení a organizace činností pro zajištění hromadné záchrany (odsunu) osob neznalých zásad pohybu ve výšce a nad volnou hloubkou (3).

Hasič – instruktor pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou je schopen teoreticky a prakticky připravovat hasiče se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou na situace, se kterými se mohou v praxi setkat. Splňuje všechny požadavky, které musí mít hasič se specializací pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou, tj. hasič – lezec, a má hlubší vědomosti v oboru horolezectví, speleologického lezení, v odůvodněných případech důlního záchranářství, pedagogické schopnosti a je schopen nabyté znalosti a dovednosti předávat vhodným způsobem hasičům – lezcům na všech kvalifikačních stupních, je oprávněn provádět pravidelnou odbornou přípravu hasičů, hasičů – lezců a být zařazen do zkušebních komisí. Mimo stanice, kde je ustaveno lezecké družstvo, koordinuje lezecké skupiny v jednotlivých směnách (3).

2.4.1 Letečtí záchranáři

Záchrana osob pomocí vrtulníků ve spojení s lanovou technikou je v České republice, resp. v rámci HZS ČR systémově cvičena a využívána od roku 1997. Vrtulníky jsou dnes již běžně a úspěšně využívány k záchraně osob v celé řadě zemí. Záchrana osob se jejich použitím stala efektivnější, rychlejší a ve své podstatě bezpečnější pro zasahující hasiče. Vrtulníky a tedy i letečtí záchranáři mohou za určitých podmínek zasahovat ve dne, v noci i během nepříznivých meteorologických podmínek (za deště, ve větru atd.). HZS ČR efektivně a dlouhodobě spolupracuje s Ministerstvem vnitra Policií České republiky Leteckou službou (dále jen PČR – LS) provozující vrtulníky a vybranými útvary Armády České republiky (dále jen AČR) provozující vrtulníky (4).

Při vyžadování a zapojení vrtulníků PČR LS a AČR v rámci IZS se postupuje dle směrnic vydaných MV – GŘ HZS ČR v dohodě s Policejním prezidiem České

republiky a Generálním štábem AČR. Při výcviku a provádění záchranných prací leteckými záchranáři HZS ČR pomocí vrtulníků PČR LS nebo AČR se postupuje dle směrnic vydaných MV – GŘ HZS ČR ve spolupráci s Policejním prezidiem České republiky a Generálním štábem AČR. Při výcviku a provádění záchranných prací leteckými záchranáři HZS ČR pomocí vrtulníků nestátního provozovatele DSA, a.s. se postupuje dle směrnic vydaných MV – GŘ HZS ČR ve spolupráci s Policejním prezidiem České republiky a v souladu s platnými dohodami uzavřenými mezi DSA, a.s. a HZS krajů předurčenými pro spolupráci s DSA, a.s. (15).

Předurčená letecká pracoviště

Pokyn ke zprovoznění a zrušení akceschopnosti předurčeného leteckého pracoviště (dále jen PLP) vydává MV-GŘ HZS ČR (15).

V souvislosti se zabezpečením výkonu služby leteckých záchranářů na PLP-1 až 4 stanovuje pokyn (15) následující:

- a) Hasičský záchranný sbor Plzeňského kraje vyčlení, nad rámec minimálních početních stavů uvedených tabulce, pro potřeby PLP-1 minimálně 2 letecké záchranáře ve službě s dislokací na stanici Plzeň 1 - Košutka,
- b) Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje vyčlení, nad rámec minimálních početních stavů uvedených tabulce, pro potřeby PLP-2 minimálně 2 letecké záchranáře ve službě s dislokací na stanici Hradec Králové, v odůvodněných případech např. na středisku Letecké záchranné služby Hradec Králové, v areálu letiště v Hradci Králové, v Národním centru krizové připravenosti a výcviku složek IZS Hradec Králové apod. (dislokaci určí krajské operační a informační středisko Hasičského záchranného sboru Královéhradeckého kraje v dohodě s řídicím důstojníkem MV-GŘ HZS ČR),
- c) Hasičský záchranný sbor hl. m. Prahy nebo Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje (resp. v kooperaci) vyčlení, nad rámec minimálních početních stavů uvedených v tabulce, pro potřeby PLP-3 minimálně 3 letecké záchranáře ve službě s dislokací, kterou určí krajské operační a informační

středisko Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje; způsob dopravy leteckých záchranářů na určenou dislokaci stanoví operační a informační středisko MV-GŘ HZS ČR,

- d) Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje vyčlení, nad rámec minimálních početních stavů uvedených v tabulce, pro potřeby PLP-4 minimálně 2 letecké záchranáře ve službě s dislokací, kterou určí krajské operační a informační středisko Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje v dohodě s řídicím důstojníkem MV-GŘ HZS ČR.

Tabulka 1 - Počty leteckých záchranářů celkově ve třech směnách a minimální počty leteckých záchranářů ve službě v rámci jedné směny

HZS kraje	Celkové počty leteckých záchranářů ve službě	Min. počet leteckých záchranářů ve službě	Předurčenost pro
HZS hl. m. Prahy	36	4	PČR LS, PLP-3
HZS Středočeského kraje	24	3	PČR LS, PLP-3
HZS Plzeňského kraje	24	3	AČR, PLP-1
HZS Ústeckého kraje	9	1	DSA
HZS Královéhradeckého kraje	12	2	PLP-2, DSA
HZS Jihomoravského kraje	30	3	PČR-LS
HZS Olomouckého kraje	3	-	PČR-LS
HZS Moravskoslezského kraje	14	2	PLP-4, DSA
Celkem:	152	18	

Zdroj: Sbíрка interních aktů řízení generálního ředitele hasičského záchranného sboru České republiky – částka 36/2009

2.5 Potápěčská skupina

2.5.1 Výkon potápěčské činnosti

Za potápěčskou činnost se považuje sestup pod vodní hladinu a činnost pod vodní hladinou. Potápěčskou činnost vykonávají hasiči – potápěči (dále jen „potápěči“). Úkolem potápěčů je provádět zejména záchranné práce, tj. rychlé a účinné zásahy na ochranu zdraví, života, majetku a životního prostředí, při kterých je nutné některé činnosti vykonávat pod vodní hladinou. Zpravidla se jedná o vyhledávání a vyzvedávání potopených předmětů, pátrání po pohřešovaných osobách ve spolupráci s Policií ČR, zamezení ekologických havárií a v neposlední řadě práci v kontaminované vodě, což je i součástí této práce. Potápěče nebo potápěčskou skupinu vysílá územně příslušné operační a informační středisko hasičského záchranného sboru kraje nebo operační a informační středisko MV- generálního ředitelství HZS ČR (16).

Potápěčskou činnost při zásahu smí vykonávat pouze příslušník HZS ČR (dále jen „příslušník“), který úspěšně absolvoval minimálně kurz potápěče s odborností II. stupně a který splňuje požadavky zdravotní způsobilosti potápěče. U zásahu je vedoucí potápěčské skupiny podřízen veliteli jednotky, případně veliteli zásahu nebo veliteli příslušného bojového úseku. Vedoucí potápěčské skupiny se smí potápět pouze tehdy, pokud to neohrozí bezpečnost potápěčské skupiny. Pro každou plánovanou potápěčskou činnost musí být předem zřízena základna, která musí mít spojení radiové nebo telefonní s příslušným operačním střediskem. Při potápěčských činnostech musí být na základně nebo v nejbližší možné vzdálenosti od ní v pohotovosti vhodné vozidlo, jehož řidič je seznámen s nejkratší cestou do nejbližší nemocnice a místa, kde se nachází funkční dekompresní komora, pokud se tato komora nenachází přímo na místě činnosti potápěčské skupiny. Při potápěčské činnosti musí být prostor s otevřenou hladinou, v kterém činnost pod vodou probíhá, označen bójí nebo bójemi s „A-kódem“. Při ponoru do vody musí být potápěč vybaven a zabezpečen výzbrojí a výstrojí odpovídající nárokům činnosti pod hladinou. Jistící potápěč musí vlastnit kvalifikaci

odpovídající povaze činnosti potápěčské skupiny. Musí být vybaven tak, aby mohl provést určené úkoly v hloubce, ve které probíhá potápěčská činnost. Během jistění musí mít výstroj připravenou tak, aby byl v případě potřeby okamžitě schopen ponoru. Jistící potápěč musí být určen vždy při ponoru s uzavřenou vodní hladinou. Ve vodách, u nichž lze předpokládat, že jsou chemicky nebo biologicky závadné, se nesmějí používat mokré a polosuché oděvy a běžné potápěčské masky. Při činnosti potápěčů ve vzdálenosti větší než 50 m od břehu musí být zajištěno doprovodné plavidlo, na jehož palubě je vždy vůdce plavidla (na základně). Po dobu, kdy je potápěč pod vodou, nesmí být v chodu motor doprovodného plavidla. Doprovodné plavidlo musí být vybaveno a označeno v souladu s Řádem plavební bezpečnosti (16).

Postup při potápěčské činnosti určuje vedoucí potápěčské skupiny. S tímto postupem seznámí členy skupiny, kteří se činnosti účastní. Zároveň určí potápěčské signály. Vedoucí potápěčské skupiny stanoví maximální dobu pobytu pod vodou („na dně“) s ohledem na hloubku ponoru, dekompresní zastávky a celkovou dobu výstupu dle dekompresních tabulek a místních podmínek. Při potápěčských činnostech konaných s použitím jeřábu se nesmí potápěč ponořit pod vodu, pokud zavěšené břemeno nebo prázdný hák zdvihacího zařízení nejsou spuštěny na určené pracoviště pod vodou, nebo nejsou zajištěny v bezpečné poloze a vzdálenosti na břehu. Po celou dobu manipulace jeřábu s břemenem nebo jeřábovým hákem pod vodou musí být potápěč v přímém fónickém spojení s obsluhou jeřábu. V opačném případě se musí vynořit nad hladinu. Při této činnosti je zakázáno dorozumívání s pracovištěm nad hladinou pomocí signálního lana. Při potápění pod ledem se pro vstup do vody musí v ledu zhotovit otvor o velikosti nejméně 2 x 2 m. Okraj musí být zajištěn proti uklouznutí. Je zakázáno se potápět mezi ledovými krami. Pokud činnost pod vodní hladinou vykonávají dva a více potápěčů, musí být určen jeden, který činnost pod vodní hladinou koordinuje (16).

V případě ztráty kontaktu s ostatními potápěči pod vodou omezí potápěč hledání ostatních na 30 s, poté se musí vynořit na hladinu. Potápěči, kteří vstupují do prostorů s uzavřenou nezaplavenou dutinou, nesmějí atmosféru v této dutině použít k dýchání. Při použití potápěčských zvonů a kesonů musí být do nich zajištěn dostatečný přívod čerstvého vzduchu, nikoliv však z dýchacího přístroje potápěče. Potápěčský zásah se

provádí jen při teplotách vzduchu do minus 15 stupňů Celsia. Při nižších teplotách lze potápěčskou akci provést pouze k záchraně lidského života. Při potápění pod ledem a bez volné hladiny musí být potápěč vybaven jisticím nebo vodícím lanem. Při potápění pod volnou hladinou musí být takto vybaven, jen pokud to závažným způsobem neohrozí jeho bezpečnost. Potápěči provádějí před zahájením a po ukončení činnosti prohlídku a kontrolu výzbroje a výstroje. O ponorech vykonaných v rámci činnosti HZS ČR (výcvik, zásahy aj.) si vede každý potápěč přehled v záznamu o ponorech potápěče HZS ČR. Návodčí musí být určen vždy při ponoru jednoho potápěče. Provádí-li ponor více potápěčů, jistí se navzájem vizuálně, případně spojovacím úvazkem (16).

Odbornosti potápěčů (16)

- Potápěč s odborností I. stupně má základní vědomosti o teorii potápění. Je schopen se bezpečně potápět s dýchacím přístrojem se stlačeným vzduchem v doprovodu potápěče s odborností II. stupně do malých hloubek (max. do 10 m) a v doprovodu potápěče s odborností III. stupně i do středních hloubek (max. do 30 m). Je prakticky seznámen se záchranou druhého potápěče pod hladinou i na hladině. V rámci odborné přípravy potápěčů u své jednotky požární ochrany se připravuje na absolvování kurzu potápěčů s odborností II. stupně.
- Potápěč s odborností II. stupně má vědomosti o teorii potápění a praktické zkušenosti v záchranářském a pracovním potápění s dýchacím přístrojem se stlačeným vzduchem. Je seznámen se způsoby vyhledávání osob a předmětů za zhoršené viditelnosti na velkých vodních plochách, v proudu, v členitém terénu, ovládá techniku jejich vyprošťování. Je schopen provádět jednoduché odborné potápěčské činnosti pod vodou nebo mapovací činnost s využitím kompasu v hloubkách do 40 m s otevřeným přístupem k hladině. Může se podílet na zdokonalovacím výcviku potápěčů s odborností I. stupně.
- Potápěč s odborností III. stupně má širší vědomosti o teorii potápění a více jak dvouleté praktické zkušenosti v záchranářském a pracovním potápění s dýchacím přístrojem se stlačeným vzduchem. Je schopen provádět specializované

potápěčské práce pod vodou v hloubkách i nad 40 m v prostředí neumožňujícím přímý výstup k hladině. Může být přeškolen na potápění s jinými typy dýchacích přístrojů či systémů, jejichž médiem není vzduch. Může se podílet na zdokonalovacím výcviku potápěčů s odborností I. a II. stupně.

- Instruktor potápění má široké znalosti z oboru potápění i jiných souvisejících disciplín a minimálně čtyřleté praktické zkušenosti v záchranářském a pracovním potápění s dýchacím přístrojem se stlačeným vzduchem. Může se podílet na zdokonalovacím výcviku potápěčů všech stupňů odbornosti, provádění teoretické i praktické přípravy v kurzech potápěčů a může být zařazen do zkušebních komisí.

2.5.2 Úkoly členů potápěčské skupiny

Vedoucí potápěčské skupiny je alespoň potápěčem s odborností III. stupně, stanovuje způsob a postup činnosti členů potápěčské skupiny, jejich jištění a zajištění bezpečnosti a ukončení činnosti potápěčské skupiny, stanovuje počet potápěčů současně pracujících pod vodou. V případě potřeby vyžaduje návodčího z příslušníků HZS ČR s odborností potápěč I. až II. stupně. V případě závady na potápěčské výzbroji a výstroji nebo indispozice potápěče zastaví potápěčské činnosti, informuje přímého nadřízeného v místě činnosti potápěčské skupiny o svém opatření a ten rozhodne o dalším postupu. Stanovuje potápěčskou výzbroj a výstroj a další věcné prostředky pro vybavení potápěčské skupiny s ohledem na místní podmínky, poskytuje podklady pro velitele zásahu ke zpracování zprávy o zásahu a záznamu o potápěčském zásahu (16).

Potápěč před ponorem sestaví plán ponoru a provede výpočet zásoby a spotřeby vzduchu s přihlédnutím k předpokládané hloubce, času na dně a době zastávek v souladu s ustanoveními dekompresních tabulek pro potápění s dýchacími přístroji se stlačeným vzduchem, provede kontrolu úplnosti a funkčnosti výstroje a výzbroje, zejména zkoušku dýchání z plicní automatiky, připevní se na signální jistící lano (bude-li naváděn). Současně se dohodne s návodčím na používání potápěčských signálů a seznámí jej s plánem ponoru, provede mělké zanoření, opětovnou kontrolu funkčnosti

výstroje a výzbroje. Výsledek kontroly dá na vědomí návodčímu, případně vedoucímu potápěčské skupiny a je-li vše v pořádku, pokračuje v ponoru, v případě potápění pod ledem neprovádí zkoušku dýchání před zanořením, ani následné vynoření po mělkém zanoření. V průběhu ponoru dodržuje plán ponoru a určenou činnost pod vodou, sleduje a vyhodnocuje údaje kontrolních přístrojů, které má při sobě. Při závažné poruše kterékoliv části výstroje musí zahájit kontrolovaný výstup na hladinu, respektuje pokyny dávané potápěčskými signály a při neplánované ztrátě kontaktu delší jak 30 s zahájí výstup na hladinu, vyvaruje se zvedání a vynášení předmětů vlastní silou s výjimkou své výstroje a předmětů se zanedbatelným negativním vztlakem, výstup zahájí včas a s dostatečnou rezervou vzduchu. Po ukončení ponoru řádně ošetří a připraví použitou výstroj a výzbroj pro další použití. Řídí se pokyny vedoucího potápěčské skupiny a potápěče, který koordinuje činnost pod vodou. Hlásí vedoucímu potápěčské skupiny zjištěné nedostatky, poruchy a závady na potápěčské výzbroji a výstroji a vlastní indispozici. Návodčí si před ponorem upřesní s potápěči používání potápěčských signálů, provádí kontrolu výzbroje a výstroje potápěče bezprostředně před jeho vstupem do vody. Při zjištěné závadě nesmí potápěče připustit k potápěčské činnosti, zároveň jistí činnost potápěče pomocí komunikačního zařízení nebo potápěčských signálů po celou dobu ponoru. Po tu dobu nesmí vykonávat jinou činnost. Dále pořizuje údaje související s činností potápěče. Jistící potápěč sleduje činnost potápěčské skupiny, je ustrojen a připraven, aby na pokyn vedoucího potápěčské skupiny, návodčího či potápěče mohl okamžitě zasáhnout (16).

2.6 Skupina zaměřená na trhací práce

Provádění trhacích prací je standardem v řadě oblastí, zejména ve stavebnictví a dobývání nerostů. Výbušniny jsou efektivním prostředkem pro svou schopnost vykonat velký objem práce během krátkého časového úseku. Tato jejich výhoda je však současně zdrojem rizik, a proto pro nakládání s výbušninami platí přísné bezpečnostní standardy a jejich plnění podléhá kontrole (9).

Ve vztahu k výše uvedenému je odůvodněný předpoklad, že provádění trhacích prací v rámci záchranných a likvidačních prací jednotkami PO, resp. určenými příslušníky

HZS ČR, povede ke zjednodušení a zefektivnění některých charakteristických činností, např. rozrušování ledových celin na vodních tocích, záchrana zavalených osob apod. Současně lze vedle převzetí a revize stávajících technologických postupů pro speciální činnosti vyvinout postupy vlastní. Tyto specifické činnosti mají charakter záchranných prací a bezprostřední, okamžitě nutné a neplánované činnosti (9).

Pokyn GŘ HZS ČR (11) upravuje postupy při provádění trhacích prací, podmínky skladování a evidence výbušnin, pravidelnou odbornou přípravu a podmínky pro jmenování do opěrného bodu pro provádění trhacích prací.

Pokyn (11) dále zřizuje opěrný bod Morava pro provádění trhacích prací s působností pro celé území České republiky jako jednotka MV – GŘ HZS ČR. Síly a prostředky opěrného bodu Morava dle pokynu zajišťují a vyčleňují HZS Jihomoravského kraje, HZS Olomouckého kraje, Záchranný útvar HZS ČR a MV – GŘ HZS ČR, které dále řídí provádění trhacích prací a nakládání s výbušninami.

Definice základních pojmů při trhacích pracích (11)

- *nakládáním s výbušninami* - používání, skladování, nabývání, předávání a přeprava výbušnin,
- *trhací práce* - takové používání výbušnin, při kterém se využívá energie chemické výbuchové přeměny výbušnin a které zahrnují soubor pracovních postupů, zejména nabíjení trhavin, přípravu a nabíjení roznětných náložek, zhotovování roznětné sítě, odpálení náloží (odpal) a výbuch náloží (odstřel),
- *vedoucí trhacích prací HZS ČR* (dále jen VTP) - určený příslušník HZS ČR s oprávněním střelmistra s odborností střelmistr pro stavební práce a destrukce¹, nebo s oprávněním technického vedoucího odstřelů s odborností technický vedoucí odstřelů pro destrukce nebo pro stavební práce², nebo jím pověřený zástupce se stejným oprávněním a odborností,

¹ § 40 odst. 3 písm. e) vyhlášky č. 72/1988 Sb., o používání výbušnin.

² § 41 odst. 2 písm. c) a e) vyhlášky č. 72/1988 Sb.

- technickým vedoucím odstřelů (dále jen TVO) určený příslušník HZS ČR s oprávněním TVO s odborností TVO pro destrukce nebo pro stavební práce²,
- *střelmistr* - určený příslušník nebo občanský zaměstnanec HZS ČR s oprávněním střelmistra s odborností střelmistr pro stavební práce a destrukce¹,
- *velitel družstva trhacích prací* (dále jen VD TP) - určený příslušník HZS ČR, který je držitelem oprávnění TVO s odborností TVO pro destrukce nebo pro stavební práce, nebo oprávnění střelmistra s odborností střelmistr pro stavební práce a destrukce,
- *oprávněná osoba* - příslušník nebo občanský zaměstnanec HZS ČR jmenovaný do opěrného bodu Morava, s oprávněním střelmistra s odborností střelmistr pro stavební práce a destrukce, nebo s oprávněním TVO s odborností TVO pro destrukce nebo pro stavební práce; oprávněnou osobou může být také fyzická osoba s výše uvedenými oprávněními, zařazená do opěrného bodu Morava na základě žádosti velitele zásahu nebo VTP jako velitele jednotky PO o osobní pomoc, popř. věcnou pomoc,
- *pomocník střelmistra* - příslušník HZS ČR, zpravidla splňující požadavky pro specializaci pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou, který není oprávněn samostatně provádět trhací práce, je poučený střelmistrem nebo TVO a úkony při trhacích pracích provádí pod dohledem oprávněné osoby,
- *způsobilá osoba* - příslušník nebo občanský zaměstnanec HZS ČR, který získal odbornou způsobilost k nakládání s výbušninami v rozsahu, v jakém byl proškolen a přezkoušen VTP a splňuje podmínky způsobilosti podle právního předpisu³; způsobilá osoba je oprávněna nakládat s výbušninami, s výjimkou činností uvedených v právním předpisu⁴,
- *družstvo trhacích prací* - družstvo jako základní článek opěrného bodu Morava, vybavené a způsobilé vykonávat samostatně trhací práce, složené ze střelmistra

³ § 34 odst. 1 až 5 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ § 34 odst. 6 zákona č. 61/1988 Sb.

resp. TVO, pomocníka střelmistra a případně dalších osob; družstvo trhacích prací je v operačním řízení a při provádění odborné přípravy jednotkou GŘ HZS ČR.

Skupiny pro provádění trhacích prací jsou zejména předurčeny pro přípravné a související práce (např. doprava výbušnin a pomůcek, vytváření vývrtů, těsnění náloží, likvidace selhávek aj.), uvolňování koryt vodních toků za účelem odstranění nebezpečných stavů, trhání jednoduchých konstrukčních prvků, kácení stromů, vytváření průchodů a průtlaků ve valech a náspech, vytváření výlomů a rýh proti ohni a odvodňovacích rýh, použití mikroprůměrových a maloprůměrových náložek při záchraně zavalených nebo zasypaných osob nebo osob uvězněných v krasových či podobných dílech, destrukce zděných, betonových, železobetonových a ocelových konstrukcí a prvků, trhání ledu na vodní ploše – pouze při selhání běžných postupů (9).

Dále jsou předurčeny pro trhací práce za ztížených podmínek a to (9)

- vytvoření prostupu v sesuté konstrukci v podmínkách závalu nebo v podmínkách požáru
- vmetení hasiva do prostoru požáru
- odstřel v uzavřeném prostoru
- zhášení plamene výbuchem

Další trhací práce provádí PČR, HBZS a fyzické osoby s příslušným oprávněním v samostatné působnosti nebo ve spolupráci s HZS ČR. Základními organizačními články opěrného bodu Morava jsou vedoucí trhacích prací HZS ČR a vedoucí trhacích prací na opěrných bodech, družstva pro provádění trhacích prací o velikosti minimálně družstva o zmenšeném početním stavu (1+3), složená z technického vedoucího odstřelů, resp. střelmistrů a pomocníků střelmistra, kterými jsou příslušníci určených HZS krajů a ZÚ Hlučín, sklad Drahanovice ZL Olomouc skladující provozní množství trhavin a výbušnin, právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby zajišťující skladování výbušnin a pomůcek, resp. spolupracující při odborné přípravě příslušníků (9).

2.6.1 Vybavení pro provádění trhacích prací

Tabulka 2 – Vybavení skupiny zaměřené na trhací práce

Název materiálu	m.j.	Počet celkem
bedna na trhaviny	ks	2
box na nářadí	ks	3
Dalekohled	ks	1
dvojlinka na cívce (300 m)	ks	3
izolační páska	ks	10
chrániče sluchu	ks	8
kleště kombinované	ks	3
kleště na odstraňování izolace	ks	3
kleště pákové	ks	1
kleště s dlouhými čelistmi	ks	1
kleště štípací	ks	1
lopatka polní skládací	ks	2
Megafon	ks	1
metr svinovací (5 m)	ks	3
Motouz	m	300
multifunkční nůž	ks	8
ohmmetr (avomet)	ks	2
ochranné brýle	ks	4
páčidlo ruční	ks	1
pásmo (50 m)	ks	1
podložka dřevěná	ks	1
puška na lana	ks	1
roznětnice elektrická	ks	3
roznětnice pro neelektrický roznět	ks	1
Rychlospojka	bal	2
sekera malá (Fiskars do 600 g)	ks	1
sekera velká (Fiskars 1400 g)	ks	1
signální prostředek (pistole, trumpetka, ...)	ks	2
Stopky	ks	1
vak na přenášení materiálu (35 l)	ks	2
vázací drát na cívce	m	200
vytyčovací páska (<i>Hasiči-vstup zakázán</i>)	500 m	2
vrtací kladivo	ks	2
technická páska strukturovaná - do prašného prostředí	500 m	1

Název materiálu	m.j.	Počet celkem
Píšťalka	ks	8
elektrocentrála 2 kW	ks	1
elektrická vrtačka	ks	1
souprava vrtáků a sekáčků do ledu	ks	1
motorový zemní vrták	ks	1
kompresor + vrtací souprava	ks	1
značkovací sprej	ks	3
pistole na montážní pěnu + pěna	ks	1+5
rock tracker	ks	3

Zdroj: *Koncepce provádění trhacích prací příslušníky HZS ČR (9)*

Příslušník HZS ČR, který je určen k provádění odstřelu v rámci trhacích prací a záchranným pracím s využitím jeřábu vrtulníku nebo lanové techniky, musí mít v případě nasazení ve vybavení (11)

- ochranný oděv s dostatečnou ochrannou proti povětrnostním vlivům
- záchrannou plovací vestu
- záchranný plovák (pokud se předpokládá práce ve vodě)
- pracovní obuv se zpevněným kotníkem a neklouzavou podrážkou
- ochrannou přilbu
- ochranné rukavice prstové
- zachycovací postroj
- karabiny – min. 5 kusů
- slaňovací prostředek
- zajišťovací smyčky – min. 2 kusy
- nůž s pevnou čepelí
- chemická světla červené a zelené barvy – 2 ks + 2 ks
- čelovou svítilnu

Družstvo trhacích prací musí být dále vybaveno minimálně (11)

- transportním boxem – 1 ks
- záchrannou smyčkou dle ČSN EN 1498 – 2 ks
- nízko průtažnými lany s opláštěným jádrem typu A dle ČSN EN 1891 – 1 ks 100 m a 1 ks 30 m
- lanovou kotevní smyčkou – 4 ks
- nýty, plakety a kladkami v počtu á 4 ks
- vozidlem pro dopravu osob a materiálu hmotnostní kategorie M, resp. UL – terénní podvozek

2.7 Skupina pro záchranu osob ze zřícených budov

Skupina pro záchranu osob ze zřícených budov neboli USAR team (USAR – z anglického Urban Search and Rescue, tj. vyhledávání a záchrana v obydlených oblastech) působí jako odřad MV-GŘ HZS ČR. Odřad je předurčen pro vyhledávací a záchranné práce v obydlených oblastech zejména po zemětřeseních. Může také působit na území ČR při zřícení budov (8).

Jedná se o odřad s týlovým zabezpečením nejméně na 7 dnů v počtu 36 osob (střední odřad) nebo s týlovým zabezpečením nejméně na 10 dní v počtu 69 osob (těžký odřad), jehož přeprava je zabezpečována letecky, alternativě pozemní cestou do vzdálenosti 1000 km (8).

V termínu 11. až 15. října 2010 proběhlo v Ostravě klasifikační cvičení USAR odřadu ČR podle Mezinárodní poradní skupiny pro vyhledávací a záchranné operace. Rozkaz HZS ČR ze dne 22. dubna 2010 stanovil podmínky za účelem klasifikačního procesu INSRAG External Classification (dále jen IEC), v rámci kterého byly ověřeny schopnosti USAR odřadu České republiky v jednotlivých oblastech podle standardů OSN – mezinárodní pracovní skupiny pro vyhledávání a záchranné práce uvedených v INSRAG Guidelines (dále jen standardy INSRAG).

Cílem IEC je posílení efektivity a koordinace pomoci při mezinárodních vyhledávacích a záchranných operacích zejména v oblastech postižených zemětřesením a tím napomoci místním záchranným složkám a omezit nasazení nepřipravených a nedostatečně technicky vybavených zahraničních týmů v místě rozsáhlé mimořádné události cestou certifikace orgánu OSN – úřadu pro koordinaci humanitárních záležitostí (17).

Záměrem IEC je deklarovat, že odřad USAR je po organizační, operační, taktické, technické a odborné stránce připraven v místě mimořádné události efektivně zasahovat jako těžký tým, tzv. HEAVY USAR podle standardů INSRAG. Klasifikace odřadu USAR proběhla během roku 2010 a jejím vyvrcholením bylo klasifikační cvičení.

Do USAR jsou zařazeni příslušníci HZS hl. m. Prahy, HZS Moravskoslezského kraje a další příslušníci HZS ČR a členové dalších složek IZS určení MV – GŘ HZS ČR. Po organizační stránce se odřad USAR skládá z vedení a dvou segmentů – segment A složený především z příslušníků HZS hl. m. Prahy a segment B složený především z příslušníků HZS Moravskoslezského kraje. Odřad USAR je v operačním řízení jednotkou požární ochrany zřizovanou MV – GŘ HZS ČR (8).

Struktura odřadu USAR (8)

- Těžký USAR odřad se skládá z 69 osob - z velitele odřadu, 2 velitelů segmentů, 2 zástupců velitelů segmentů, 2 týlařů - techniků technické služby (spojařů), 2 týlařů - logistiků, 4 styčných důstojníků, 2 lékařů, IT specialisty, statika, 2 velitelů čet, 4 družstev hasičů - 1+9 a 2 kynologických skupin - 1+4
- Střední USAR odřad se skládá z 36 osob – 6 kynologů, lékaře, 2 týlových techniků, IT technika, velitele odřadu, zástupce velitele odřadu a 2 styčných důstojníků, velitele čety, dvou družstev hasičů - záchranářů 1+9 a statika

Oba typy struktur odřadu skupin pro záchranu osob ze zřícených budov jsou umístěny v příloze.

2.8 Kynologická skupina

Jedním z úkolů HZS ČR je poskytnutí účinné pomoci při mimořádných událostech, mezi které patří i mimořádné události vyžadující nalezení a záchranu osob ze sutin zřícených budov (8).

Záchranářská kynologie je kynologický obor, jehož posláním je výcvik a nasazení psovoda se psem vedoucí k nalezení pohřešovaných osob v sutinách, ve volném terénu, lavinách, pod vodní hladinou apod. za využití čichových schopností psa (12).

Psovod a pes, kteří provádí výcvik v oboru záchranářské kynologie, tvoří nedílnou kynologickou dvojici. Při indispozici psovoda je nevyužitelný pes, při indispozici psa je nevyužitelný psovod. Dnes se záchranářská kynologie s ohledem na svou specifikou prioritně řeší v rámci IZS především využitím zdrojů jiných složek IZS, které se záchranářskou kynologií aktivně zabývají, popř. využitím statutu osobní a věcné pomoci (8).

Požadovaný stupeň minimální vycvičenosti psovoda a služebního psa se nazývá kategorie praktického použití služebního psa, má platnost dva kalendářní roky, stanovuje se na základě přezkoušení zkušební komisí, které předsedá pracovník pověřený řízením kynologie HZS ČR. Zkušební komise prověří stupeň odborné připravenosti a vycvičenosti psovoda se služebním psem a v případě, že psovod se služebním psem splní požadovaný stupeň odborné připravenosti a vycvičenosti, mu zadá kategorii praktického použití služebního psa. Zkušební komise je zpravidla tříčlenná a mohou do ní být přizváni veterinární či kynologičtí pracovníci dalších odborných útvarů Ministerstva vnitra, zástupci odborné kynologické komise nebo přímý nadřízený psovoda (12).

Kategorie praktického použití služebního psa jsou (12)

- S - sutinové vyhledávání
- P – plošné vyhledávání
- A – vyhledávání akceleračních hoření

- C – vyhledávání kadaverů
- L – vyhledávání osob v lavinách
- O – ostražba objektů

2.8.1 Vyrozumění a svolání kynologické skupiny

Svolání členů kynologické skupiny provádí operační a informační středisko (dále jen OPIS) MV-GŘ HZS ČR nebo územně příslušné operační a informační středisko HZS kraje na základě aktualizovaného seznamu držitelů kynologických atestů. V případě mezinárodní záchranné operace toto svolání provádí OPIS MV-GŘ HZS ČR podle seznamu držitelů kynologických atestů předurčených pro mezinárodní záchranné operace (7).

Kontaktování členů kynologické skupiny z OPIS MV-GŘ HZS ČR nebo územně příslušného OPIS HZS kraje probíhá zpravidla ve dvou fázích (7)

- vyrozumění člena kynologické skupiny prostřednictvím OPIS o vzniku mimořádné události, která může vyžadovat nasazení atestovaných kynologů. Vyrozumění předá OPIS vedoucímu složky IZS, na kontaktní místo složky IZS nebo přímo místně příslušnému atestovanému členu složky IZS. V případě přímého vyrozumění místně příslušného atestovaného člena složky IZS je vedoucí této složky IZS informován cestou tohoto člena,
- vyžádání členů kynologické skupiny k zásahu složky IZS, vyčleněných k provádění záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech v rámci IZS, prostřednictvím OPIS. Vyžádání předá OPIS vedoucímu složky IZS, na kontaktní místo složky IZS nebo přímo místně příslušným atestovaným členům složky IZS. V případě přímého vyžádání místně příslušného atestovaného člena složky IZS je vedoucí této složky IZS informován cestou tohoto člena.

Fáze vyrozumění může být v některých případech přímo nahrazena fází vyžádání.

Kynolog při kontaktu z OPIS sdělí zda je schopen nasazení, výjezdu (aktuální zdravotní stav kynologa a psa, okamžitá dostupnost, pokud se jedná o nasazení do mezinárodních záchranných operací aktuální možnost vycestování na týdenní nasazení, platnost očkování, cestovního dokladu apod.), kontaktní místo pro vyzvednutí kynologa se psem přepravním prostředkem HZS ČR nebo jiné složky IZS, potřebný čas na přípravu k odjezdu ze stanoveného kontaktního místa (doba na sbalení kynologa se psem k nasazení by měla být do 30 minut, tento čas se může prodloužit o dojezdové časy ze zaměstnání do bydliště a způsob svozu kynologické skupiny či jednotlivce), a další potřebné informace (7).

3 VÝZKUMNÁ OTÁZKA A METODIKA VÝZKUMU

3.1 Výzkumná otázka

Je činnost speciálních skupin HZS ČR vyhovující pro řešení mimořádných událostí na území ČR?

3.2 Metodika výzkumu

V první části práce je provedena rešerše právních předpisů, interních aktů řízení, metodik a koncepcí souvisejících s problematikou speciálních skupin HZS ČR. Po důkladném prostudování odborné literatury je vytvořen dotazník za účelem zjištění potřebných údajů od všech speciálních skupin HZS krajů formou kvalitativní analýzy. Ve druhé části, po provedení analýzy činnosti speciálních skupin HZS ČR a vyhodnocení výsledků z dotazníků je zpracována přehledná tabulka s uvedením dislokace jednotlivých speciálních skupin HZS krajů na území ČR. Dále je vyhodnocen počet zásahů speciálních skupin a následně je navržena metodika pro operační a informační středisko HZS kraje k povolávání, zabezpečení technického vybavení a postupů činností speciálních skupin HZS ČR pro řešení mimořádných událostí.

4 VÝSLEDKY

Speciální skupiny jsou v současné době formovány do opěrných bodů HZS ČR. V následující tabulce se nachází rozmístění opěrných bodů jednotlivých HZS krajů a ZÚ HZS ČR.

Tabulka 3 – Speciální skupiny HZS ČR formou opěrných bodů

HZS kraje	Opěrný bod Hasičského záchranného sboru ČR pro:					
	<i>záchrana osob ze zřícených budov</i>	<i>práce ve výšce a nad volnou hloubkou</i>		<i>provádění záchranných prací pomocí vrtulníku</i>	<i>práce pod vodní hladinou „P“</i>	<i>provádění trhacích prací „T“</i>
ZÚ HZS ČR	elektronické vyhledávací zařízení (optické + akustické)	lezecké družstvo	lezecká skupina	skupina leteckých záchranářů	potápěčská skupina	
Hl. m. Praha	x	x (3)	-	x	x	-
Středočeský	-	x (1)	x (9)	x	-	-
Jihočeský	-	x (1)	x (6)	-	x	-
Plzeňský	-	-	x (5)	x	-	-
Karlovarský	-	-	x (3)	-	-	-
Ústecký	-	-	x (6)	x	-	-
Liberecký	-	x (1)	x (3)	-	-	-
Královéhradecký	-	x (1)	x (5**)	x	x/1**z	-
Pardubický	-	-	x (4)	-	x/2**z	-
Vysočina	-	-	x (5)	-	-	-
Jihomoravský	-	x (1)	x (3)	x	-	x
Olomoucký	-	x (1)	x (4)	x	x/1**y	x
Moravskoslezský	x	x (1)	x (5)	x	-	-
Zlínský	-	x (1)	x (3)	-	-	-
ZÚ HZS ČR- Hlučín	-	-	-	-	x/2**y	x
ZÚ HZS ČR- Zbiroh	-	-	-	-	-	-
Určení:	„x“ = ano	„-“ = ne				
Poznámka:	Síly a prostředky opěrného bodu nemusí být dislokovány na stanici v sídle ředitelství HZS kraje. Síly a prostředky se rozmisťují v rámci kraje dle rizika území.					
	* střídání pohotovosti opěrného bodu po směnách, za lomítkem je uveden počet směn, které zabezpečuje HZS kraje (ZÚ HZS ČR) v rámci opěrného bodu, opěrný bod „z“ společně zajišťují HZS Pardubického kraje a HZS Královéhradeckého kraje, opěrný bod „y“ společně zajišťují HZS Olomouckého kraje a ZÚ HZS ČR (Hlučín)					** včetně lezecké skupiny UPO Velké Pořiči

Zdroj: *SlAŘ GŘ HZS České republiky – částka 16/2013 (5)*

4.1 Lezecké skupiny

4.1.1 Rozmístění lezeckých družstev skupin na území ČR

Zásahové obvody opěrných bodů pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou stanovují ředitelé HZS krajů dle potřeb území krajů.

Tabulka 4 – Rozmístění lezeckých družstev a skupin v ČR

HZS kraje	lezecké družstvo	lezecká skupina	automobil pro přepravu lezeckého družstva (do 3,5 t)
Hl. m. Praha	x (3)	-	x
Středočeský	x (1)	x (9)	x
Jihočeský	x (1)	x (6)	x
Plzeňský	-	x (5)	-
Karlovarský	-	x (3)	-
Ústecký	-	x (6)	x
Liberecký	x (1)	x (3)	x
Královéhradecký	x (1)	x (5)	x
Pardubický	-	x (4)	-
Vysočina	-	x (5)	-
Jihomoravský	x (1)	x (3)	x
Olomoucký	x (1)	x (4)	x
Moravskoslezský	x (1)	x (5)	x
Zlínský	x (1)	x (3)	x
Vysvětlivky:	X	ano (počet)	
	-	ne	

Zdroj: *SIAR GŘ HZS České republiky – částka 16/2013 (5)*

4.1.2 Vybavení hasiče pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou

Základním vybavením hasiče pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou v operačním řízení je pracovní polohovací systém dle ČSN EN 358 (dále jen polohovací pás), který je společným ochranným pracovním prostředkem. Nedílnou součástí polohovacího pásu musí být karabina se zámkem a pojistkou zámku a s pevností alespoň 22 kN v podélném směru. Doporučuje se karabina ocelová typu H dle ČSN EN12 275 Horolezecká výzbroj – Karabiny – Bezpečnostní požadavky a zkušební metody (2).

Základní počet polohovacích pásů se koncipuje na maximální počet příslušníků zařazených v jednotce HZS kraje v jedné směně stanovený systemizací služebních míst. Dalším vybavením hasiče, který provádí práci ve výšce a nad volnou hloubkou, je minimální vybavení umístěné na zásahovém vozidle - cisternové automobilové stříkačce v provedení Z, R a T, zabezpečující první organizovaný výjezd k zásahu k zabezpečení plošného pokrytí, jednotek požární ochrany kategorie JPO I a JPO IV (2).

Tabulka 5 – Minimální vybavení umístěné na zásahovém vozidle zabezpečující první výjezd

zachycovací postroj	2ks
karabiny se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 22 kN v podélném směru	10ks
karabiny se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 22 kN typu HMS	2ks
slaňovací prostředek	2ks
nůž s pevnou čepelí (nebo otevíratelný jednou rukou) a pouzdrem	2ks
ocelová kotvící smyčka	2ks
textilní popruh plochý (délka 3m), pevnost minimálně 15 kN	4ks
nízko průtažné lano s opláštěným jádrem typu A dle ČSN EN 1891, průměr minimálně 10 mm, délka 60 m	1ks
nízko průtažné lano s opláštěným jádrem typu A dle ČSN EN 1891, průměr minimálně 10 mm, délka 30 m	2ks
zachycovací postroj (trojúhelník) nebo záchranná smyčka	1ks
chránička na lano	1ks
transportní vak pro přenos materiálu	2ks

Zdroj: *Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany* (2).

Tabulka 6 – Minimální osobní vybavení lezce prostředky pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou

Výstroj	
přiléhavý ochranný oděv bez volných částí, které by mohli být zachyceny (např. lezecká kombinéza)	1ks
obuv s neklouzavou podrážkou a zpevněným kotníkem	1 pár
ochranné rukavice pětiprsté	1 pár
lezecká obuv pro pohyb v přírodních, exponovaných terénech	1 pár
Minimální osobní vybavení věcnými prostředky pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou (výzbroj)	
zachycovací postroj	1ks
ochranná přilba určená pro lezeckou činnost	1ks
karabina se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 22 kN v podélném směru	2ks
karabina se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 22 kN v podélném směru typ HMS	1ks
slaňovací prostředek	1ks
smyčky k lanovým svěrám	1 souprava
odsedací smyčka	1ks
textilní smyčky	3ks
nůž s pevnou čepelí (nebo otevíratelný jednou rukou) a pouzdem	1ks
transportní vak na přenos materiálu	1ks

Zdroj: *Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany (2).*

Tabulka 7 – Minimální vybavení lezecké skupiny nebo lezeckého družstva určeného pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou dislokované na jedné stanici

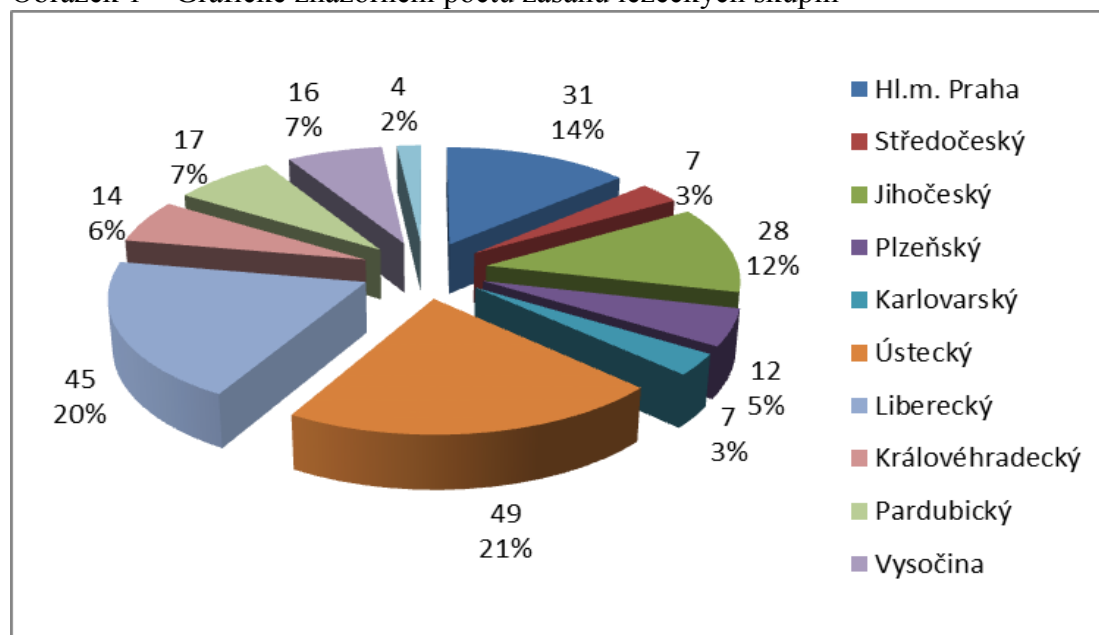
textilní smyčka	20ks
nízko průtažné lano s opláštěným jádrem typu A dle ČSN EN 1891, průměr minimálně 10mm, délka 100m nebo podle místních podmínek (výška nejvyšší budovy, nebo konstrukce, případně nejhlubšího místa v účinném dosahu lezecké skupiny)	2ks
nízko průtažné lano s opláštěným jádrem typu A dle ČSN EN 1891, průměr minimálně 10mm, délka 60m	3ks
jednoduché dynamické lano dle ČSN EN 892, průměr minimálně 9,7mm minimální délky 45m	1ks na 2 lezce
karabina se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 22 kN v podélném směru	25ks
karabina se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 22 kN v podélném směru typ HMS	5ks

ocelová karabina se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 28 kN v podélném směru	10ks
souprava lanových svěr	4 sady
pomocná šňůra	1ks
ocelová kotvící smyčka	6ks
záchranný postroj nebo záchranný pás	4ks
prostředky pro vytahování a spouštění (např. Rollgliss, Evak)	
Trojnožka	1ks
evakuační nosítka s možností zavěšení	1ks
kladka na hrany	2ks
záchranná kladka s min. pevností 17 kN	4ks
záchranná kladka s min. pevností 30 kN	2ks
kotvící deska	2ks
lékárnička (vybavení pro první předlékařskou pomoc, např. zdravotnické batoh používaný LZS)	1ks
tepelně reflexní fólie	3ks
čelová svítidla se záložním zdrojem	6ks
vaky pro přenášení a transport vybavení lezecké skupiny	
další vybavení dle místní specifikace (skalní terény, průmyslové objekty, jeskyně, apod.	

Zdroj: *Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany (2).*

4.1.3 Počty zásahů lezeckých skupin

Obrázek 1 – Grafické znázornění počtu zásahů lezeckých skupin

4.1.4 Letečtí záchranáři

Vybavení leteckého záchranáře (5)

- přiléhavý ochranný oděvem s dostatečnou ochrannou proti povětrnostním vlivům
- oblek pro práci ve vodě (pokud se předpokládá práce ve vodě)
- záchranná plovací vesta (pokud se předpokládá práce ve vodě)
- záchranný plovák (pokud se předpokládá práce ve vodě)
- pracovní obuv se zpevněným kotníkem a neklouzavou podrážkou
- ochranná přilba
- ochrana sluchu
- ochranné brýle nebo ochranný štít
- ochranné rukavice prstové
- zachycovací postroj (sedací postroj)
- karabiny se zámkem a pojistkou zámku s minimální pevností 22 kN typu HMS min. 5 kusů
- slaňovací prostředek
- zajišťovací smyčky – min. 2 kusy
- nůž s pevnou čepelí
- chemická světla červené a zelené barvy – 2 ks
- čelová svítilna

Minimální vybavení skupiny leteckých záchranářů (5)

- záchranný postroj dle ČSN EN 1497 – 1 ks
- záchranná nosítka schválená pro záchranné práce – 1 ks
- záchranná smyčka dle ČSN EN 1498 – 1 ks
- nízko průtažné lano s opláštěným jádrem typu A dle ČSN EN 1891 – 1 ks 50 m nebo jednoduché dynamické horolezecké lano dle ČSN EN 892 – 1 ks 50 m
- karabiny pro kotvení s minimální pevností 22 kN s dvojitou pojistkou zámku (auto-block) dle ČSN EN 362 – 2 ks
- lanové kotevní smyčky – 6 m

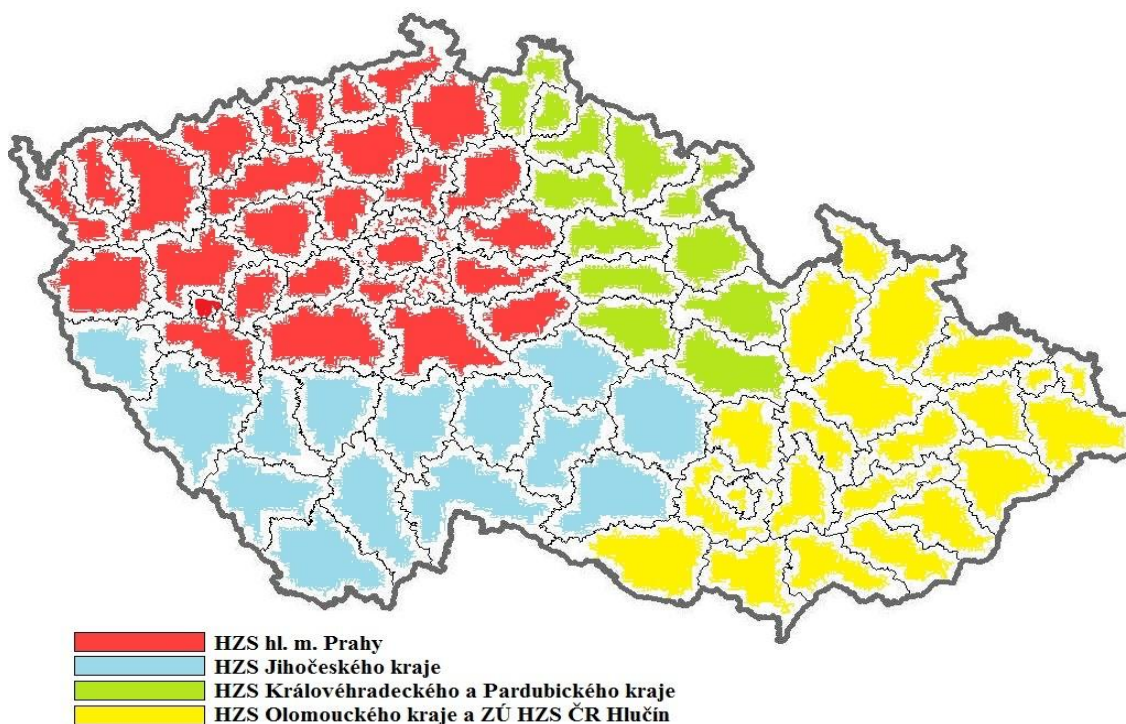
4.2 Potápěčské skupiny

4.2.1 Rozmístění potápěčských skupin na území ČR

Zásahové obvody opěrných bodů pro práce pod vodní hladinou jsou vymezeny v této působnosti (5)

- *HZS hl. města Prahy* – území hl. m. Prahy, území Středočeského, Karlovarského, Ústeckého kraje, území Plzeňského kraje kromě okresů, Domažlice, Klatovy a území okresu Česká Lípa Libereckého kraje,
- *HZS Jihočeského kraje* – území Jihočeského kraje, území kraje Vysočina a území okresů Domažlice a Klatovy Plzeňského kraje,
- *HZS Královéhradeckého a Pardubického kraje* - území Královéhradeckého a Pardubického kraje a území Libereckého kromě území okresu Česká Lípa,
- *HZS Olomouckého kraje a ZÚ HZS ČR (Hlučín)* – území Jihomoravského, Olomouckého, Moravskoslezského a Zlínského kraje.

Obr. 1: Zásahové obvody opěrných bodů pro práce pod vodní hladinou

4.2.2 Potápěčská výzbroj a výstroj

Tabulka 8 – Potápěčská výzbroj a výstroj

potápěčská maska	1ks
dýchací trubice	1ks
Ploutve	1 pár
potápěčský nůž	1ks
potápěčská zátěž (zátěžový opasek)	1 sada
potápěčský oblek suchý	1ks
kompenzátor vztlaku (záchranná vesta)	1ks
potápěčská plicní automatika s kontrolním manometrem	1ks
rezervní potápěčská plicní automatika	1ks
zásobník se stlačeným vzduchem s ventilem se dvěma výstupy o vodním objemu minimálně 15 l a provozním tlaku 200 bar (příp. s nosným postrojem)	1ks
potápěčský počítač, hodinky + hloubkoměr s registrační ručičkou	1ks
potápěčský úvazek v délce 2 m + karabina s pojistkou	1ks
vodotěsná svítilna (5 bar, doba provozu minimálně 45 min)	1ks
dekompresní tabulky	1ks
chemické světlo	2ks
vak na přepravu materiálu	1ks
osuška froté	1ks
ručník froté	1ks
spodní prádlo jedno dílné Rybano	1ks

Zdroj: *SLAŘ GR HZS České republiky – částka 53/2008 (16)*

Tabulka 9 – Společná výbava potápěčské skupiny

potápěčská maska	1ks
zásobník se stlačeným vzduchem minimálně 10l/200 bar	1ks
potápěčská plicní automatika s kontrolním manometrem	1ks
vysokotlaký manometr (s přípojovacím závitem a třmenem)	1ks

křísicí přístroj	1ks
zdravotnická brašna (lékárnička)	1ks
vodotěsný reflektor (5 bar, doba provozu minimálně 45 min)	1ks
Kompas	1ks
dekompresní tabulky	1ks
plovoucí polypropylénové lano délky 50m, průměr 8mm, pevnost 3000N	2ks
lezecký postroj (jištění potápěče v silném proudu)	1ks
bóje označená "A kódem" (práce pod vodou)	2ks
zvedací vak o objemu 50l	1ks
zvedací vak o objemu 100l	1ks
chemické světlo	10ks
souprava náhradních dílů a nářadí pro jednoduché opravy	1 souprava
potápěčská vlajka s "A kódem" pro označení plavidel	1ks
boty gumové rybářské (kalhoty)	1pár
boty gumové	1pár
celoobličejová maska s možností připojení komunikace	2ks

Zdroj: SIAŘ GŘ HZS České republiky – částka 53/2008 (16)

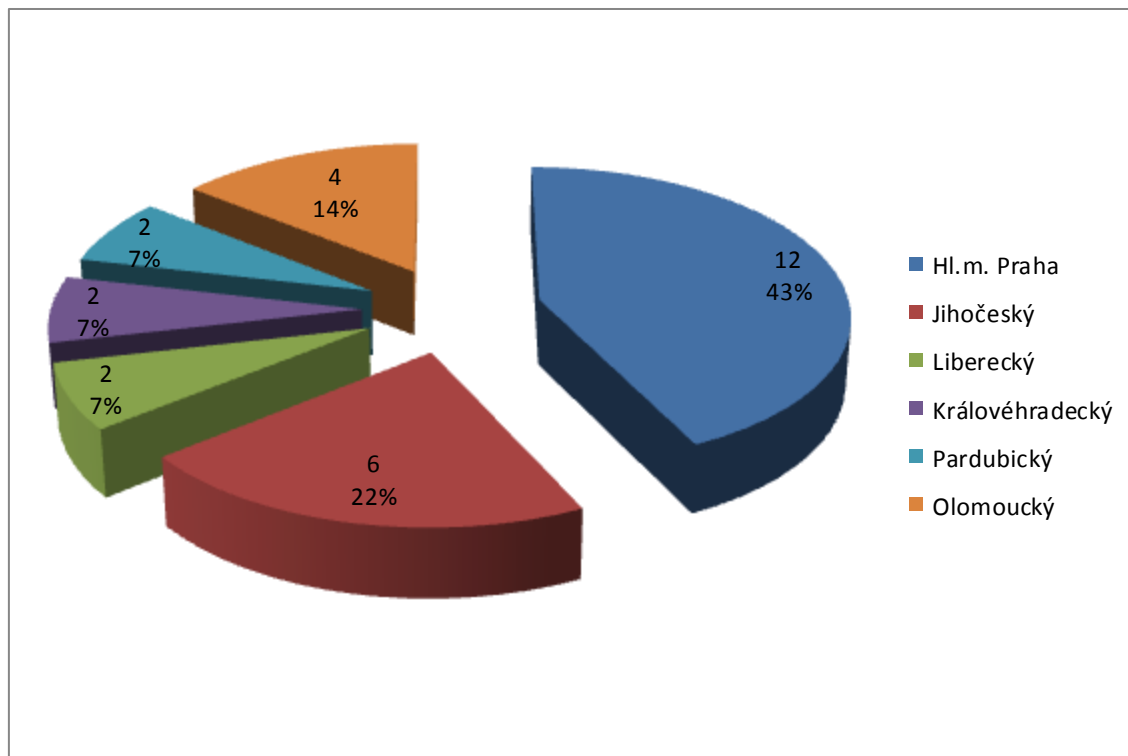
Tabulka 10 – Doporučená výbava potápěče

Doporučená výbava potápěče:	
potápěčský oblek mokrý	1ks
Doporučená výbava potápěčské skupiny	
dekompresní komora	1ks
Sonar	1ks
komunikační zařízení pro komunikaci pod vodou	1 souprava
vodící lanko s bubínkem min. 80m	1ks

Zdroj: SIAŘ GŘ HZS České republiky – částka 53/2008 (16)

4.2.3 Počty zásahů potápěčských skupin HZS krajů

Obr.2 – Grafické znázornění počtu zásahů potápěčských skupin jednotlivých krajů

Nejvíce zásahů za rok 2012 měl HZS hl.m. Prahy a to 12 (43%), následuje HZS Jihočeského kraje, který měl 6 výjezdů k mimořádným událostem (22%), HZS Olomouckého kraje se svými 4 výjezdy k MÚ (14%) a dále se stejným počtem zásahů 2 (7%) HZS Libereckého kraje, HZS Královéhradeckého kraje a HZS Pardubického kraje.

4.2.4 Potápěčská skupina HZS hl.m. Prahy

Potápěčská skupina HZS hl.m. Prahy má v současné době 24 příslušníků se specializací pro práci pod vodní hladinou. Jsou umístěny na HS 6 v Praze 4 – Krči. Výjezd skupiny je jako u ostatních jednotek hasičů do 2 minut od vyhlášení poplachu OPIS HZS hl.m. Prahy.

Za rok 2012 měla potápěčská skupina HZS hl.m Prahy 21 výjezdů k mimořádným událostem. Mimo běžné zásahové činnosti ve vodě jako je např. záchrana osob z vody, vyhledávání předmětů a vozidel pod vodní hladinou, vyzvedávání vozidel z vodních toků po dopravních nehodách pomocí vzduchových zvedacích vaků a jeřábů, provádí potápěčská skupina také údržbu a kontroly objektů pražské protipovodňové ochrany města pro Povodí Vltavy. Zásahují také při událostech na technickém vybavení plavební cesty (práce na zdymadlech, jezzech, kanalizaci, apod.) a problémech na plavidlech.

HZS hl.m. Prahy disponuje dvěma potápěčskými automobily a to Iveco Daily, což je velký dodávkový automobil, na kterém je umístěna výbava pro 4 potápěče a náhradní materiál, a Mercedes Benz – nákladní skříňový automobil o hmotnosti 12 tun, kde se nachází vybavení pro 3 potápěče a mobilní barokomora Haux pro 5 osob s technologií.

4.3 Skupiny zaměřené na trhací práce

Opěrný bod Morava – zatím s působností pro celou ČR

- Vedoucí trhacích prací HZS ČR plk. Ing. Martin Červenka, Dis – HZS Jihomoravského kraje
- Záchranný útvar Hlučín – 4x střelmistr + vrtací práce a zemní stroje včetně vyprošťovacího tanku
- HZS Olomouckého kraje – 4 x střelmistr (z toho 3x s oprávněním potápěč)
- HZS Jihomoravského kraje – 3 x střelmistr (z toho 1x diplomovaný zdravotnický záchranář)
 - vozidlo pro přepravu trhavin ADR
 - kompletní výbava pro provádění trhacích prací

4.3.1 Akceschopnost, pohotovost, výjezd

Mimo nařízenou pohotovost zodpovídá za akceschopnost opěrného bodu vedoucí trhacích prací opěrného bodu při zajištění minimálně 2 střelmistrů. Vedoucí trhacích prací pro opěrný bod zpracovává plán zajištění trhacích prací a tento zasílá na krajské operační středisko HZS krajů příslušných k opěrnému bodu a OPIS GŘ HZS ČR nejméně 5 dní před koncem předcházejícího kalendářního měsíce. O povolání družstva pro provedení trhacích prací žádá velitel zásahu krajské operační středisko HZS kraje nebo OPIS GŘ HZS ČR, které vyrozumí vedoucího trhacích prací opěrného bodu nebo jím určeného zástupce (9).

Výjezd opěrného bodu z místa dislokace je nejpozději do 60 minut od vyrozumění určeného příslušníka. Lze vyžádat pouze střelmistra na místo události bez aktivace celé skupiny za účelem vyhodnocení daného stavu a navržení dalšího postupu, toto je vhodné v době, kdy ještě nehrozí nebezpečí z prodlení, ale dají se problémy předvídat, např. (9)

- začínající kumulace ledů, ucpávání vodních toků plovoucími předměty, lesní požár v nedostupném terénu nebo při nepříznivých povětrnostních podmínkách
- odstraňování staveb nebo jejich částí, vytváření rýh a jiných terénních úprav

Toto lze vyžadovat prostřednictvím OPIS GŘ HZS nebo konzultovat přímo u vedoucího trhacích prací HZS, nebo zástupce vedoucího.

4.3.2 Přeprava družstva na místo zásahu

- Vozidlo TA 2 na podvozku VW Transporter je vybaveno:
 - materiálem pro trhací práce
 - zdravotnickými prostředky a vybavením k poskytnutí 1. pomoci
 - ochrannými prostředky

- týlovým materiálem (stan, spací pytle, karimatky, vaříč, pitná voda, strava apod.)
- právo přednosti v jízdě (světelné a zvukové výstražné zařízení modré barvy)
- ADR (pro převoz materiálu třídy 1 dle ADR)
- Moto YAMAHA 350 enduro – pro pohyb v náročném terénu
- Vrtulník PČR (Bell 412)
 - pro rychlé nasazení skupiny v místě zásahu
 - vrtulník může přepravovat i trhaviny
 - při použití vrtulníku je nutné zajistit vhodné přistávací plochy a přepravu střelníků na místo zásahu

4.3.3 Vybavení jednotlivých skupin zaměřených na trhací práce

Stanoviště PS Hodonín – HZS Jihomoravského kraje, UO Hodonín:

Provádění trhacích prací – trhaviny, prostředky a pomůcky pro trhací práce, vybavení hlídek a zajištění bezpečnosti, komunikační prostředky, přepravní bedny na trhaviny a rozbušky.

Přípravné práce – vrtačky (aku, elektrické, motorové), motorové pily, vrhač lana, prostředky pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou, elektrocentrála, osvětlovací prostředky, měřicí a zaměřovací prostředky, ruční nářadí (lopaty, sekery, páčidla, apod.).

Zdravotnické zajištění – 4x nosítka, vybavení paramedika, defibrilátor AED, kardiopumpa, odsávačka, obvazový materiál apod.

Týlové zajištění – strava na 3 dny, vybavení pro přípravu stravy (vaříč, nádobí apod.), stan, spací pytle.

Ochranné prostředky pro práci ve vodě – oděvy, vesty, plováky, vzduchový dýchací přístroj.

Doprava – vozidlo VW transporter (ADR) s právem přednosti v jízdě 4x4, naviják, motocykl Yamaha 350 enduro – pro pohyb v těžko přístupném terénu.

Stanoviště PS Olomouc – HZS Olomouckého kraje UO Olomouc

Provádění trhacích prací – trhaviny, prostředky a pomůcky pro trhací práce, komunikační prostředky, přepravní bedny na trhaviny a rozbušky.

Přípravné práce – aku a elektrická vrtačka, prostředky pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou, ruční nářadí (lopaty, sekery, páčidla apod.), potápěčská výbava pro práci pod vodou.

Doprava – osobní vozidlo s právem přednosti v jízdě.

Stanoviště ZÚ HZS ČR Hlučín

Provádění trhacích prací – prostředky a pomůcky pro trhací práce, komunikační prostředky, přepravní bedny na trhaviny a rozbušky.

Přípravné práce – vrtačky, motorové pily, prostředky pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou, elektrocentrála, osvětlovací prostředky, ruční nářadí.

Ochranné prostředky pro práci ve vodě – oděvy, vesty, plováky.

Doprava – vozidlo Toyota Hilux 4x4 s právem přednosti v jízdě, naviják

Na letišti v Brně je připraven vrtulník PČR pro přepravu stělmistrů na místo zásahu. V praxi byl již 2x využit při zásahu.

4.3.4 Zásahy a výcvik

- 1995 – povodně Štěpánovice (Tišnovsko) – odstřel ledu. Zde prováděla armáda pokusy s odstřelem bez potřebného efektu (chyběla praxe a zkušenosti), ostatní složky trhací práce neprováděly,
- 1997 – HZS prováděl trhací práce ve spolupráci s civilními stělmistry v rámci povodní na Moravě,
- 2002 – odstřel lavin a sněhových převisů Krkonoše – Špindlerův Mlýn,

- 2007 – odstřel železobetonové haly při požáru briket – Újezd u Brna,
- 2008 – odstřel části budov a komínu v rámci výcviku střelmistrů a přípravy výcvikového prostoru pro kynologické atestace – Mikulov,
- 2009 – odstřel stromu jako nebezpečné překážky v plavební dráze po nehodě parníku – vodní dílo Nové Mlýny III,
- 2009 – 2x výcvik střelmistrů ve vojenském prostoru Libavá se zaměřením na rozpojování stavebních prvků a konstrukcí,
- 2010 – odstřel části hráze při květnových povodních – Kvasice (Kroměříž),
- 2010 – trhací práce v trvání 10 dní při srpnových povodních v Libereckém kraji (mosty, opěrné zdi, stromy, pařezy, nánosy na vodním díle Harta, apod.),
- 2010 – 1x výcvik střelmistrů v trhání ledů – vodní dílo Nové Mlýny II, 1x výcvik odstřel budov v rámci přípravy výcvikového prostoru pro certifikaci USAR teamu – Ostrava, Vítkovice, 1x výcvik se zaměřením na speciální trhaviny SEMTEX RAZOR, 2x výcvik ve vojenském prostoru Libavá se zaměřením na rozpojování stavebních prvků a konstrukcí,
- 2010 – zvýšená pohotovost při povodních a tání ledů,
- 2011 – konzultace střelmistrů na místě povodní při tání ledů – Plzeňský kraj. 1x výcvik střelmistrů v trhání ledů – vodní dílo Nové Mlýny II, 1x výcvik ve vojenském prostoru Libavá se zaměřením na rozpojování stavebních prvků a konstrukcí, 1x výcvik ve vojenském prostoru Libavá se zaměřením na trhání a odstřelení tlakových lahví (acetylén, kyslík, propan-butan a různé druhy hasicích přístrojů) s porovnáním při použití standardní trhaviny a speciálních náloží SEMTEX RAZOR,
- 2012 – odstřel ledů a ledových bariér při jarním tání – Mydlovary (Plzeňský kraj), Tišnov (Jihomoravský kraj), Liberec, Semily (Liberecký kraj). 1x výcvik v bývalém vojenském prostoru Mikulov se zaměřením na rozpojování stavebních prvků a konstrukcí ukončen odstřelem řídicí věže na tankovém cvičišti. 2x výcvik

– odstřel budov v rámci přípravy výcvikového prostoru pro certifikaci USAR teamu – Ostrava, Vítkovice, 1x výcvik ve vojenském prostoru Libavá se zaměřením na rozpojování zeminy, vytváření protipožárních rýh a ničení hrází, 1x výcvik ve vojenském prostoru Brdy (na vyžádání Plzeňského kraje) se zaměřením na testování požáru a následné odstřely tlakových lahví (acetylén, kyslík, vodík, propan-butan).

Skupina provádí mimo jiné také imitace při různých cvičeních (exploze, dým apod.).

4.4 Skupiny pro záchranu osob ze zřícených budov

4.4.1 Technické prostředky pro odřad USAR:

Speciální technické prostředky – záchranné a vyprošťovací prostředky

Speciální technikou a prostředky je podle charakteru záchranných prací odřad MV – GŘ HZS ČR vybavován příslušnými HZS krajů. USAR odřad je vybavován technickými prostředky HZS hl. m. Prahy a HZS Moravskoslezského kraje (8)

- Vůz Subaru - je určen pro všechny druhy odřadů. Lze připojit vlek s kontejnery. V případě vyslání USAR odřadu dvěma letouny AN 26 lze naložit do jednoho letounu vůz Subaru a kontejnery, do druhého letounu personál a osobní vybavení. Vůz Subaru je u HZS hl.m. Prahy.
- Speciální kontejnery - jsou určeny pro leteckou přepravu a přepravu na vleku za vozem Subaru. HZS hl.m. Prahy je vybaven dvaceti těmito kontejnery.
- Ženíjní vybavení
- Search kamera (odřad USAR)
- Delsar (odřad USAR)
- Echolokátor (odřad USAR)
- Zařízení Cobra

Logistické prostředky

Po stránce týlového zabezpečení je odřad MV-GŘ HZS ČR vybavován stravou na příslušný počet dní, stany, spacími pytlí a dalšími prostředky. Zásoba veškerého potřebného materiálu pro 23 členný odřad je trvale k dispozici současně u HZS hl.m. Prahy a HZS Moravskoslezského kraje. Pohotovostní zásoba potravin na 7 dnů (5 dnů nasazení, 2 dny cesty) pro 25 osob je trvale k dispozici. U pozemní přepravy týlovým kontejnerem, náhradními díly pro vozidla, alternativně pak cisternou na PHM a cisternou s pitnou vodou – rozsah týlového zabezpečení závisí na charakteru operace (8).

Telekomunikační prostředky

Satelitní telefony s faxem, radiostanice, mobilní telefony. (8)

Zdravotnické prostředky

Předurčení členové záchranného odřadu jsou očkováni proti několika specifickým nemocem. Se záchranným odřadem se operace vždy účastní lékař z ÚN Brno (8).

5 DISKUZE

Na základě nízké návratnosti dotazníků z HZS krajů (6 ze 14) není možné metodou komparace analyzovat rozmístění speciálních skupin HZS na území ČR. Z výsledků dotazníkového šetření a porovnáním jednotlivých dostupných materiálů bylo zjištěno, že rozmístění, počty družstev a činnost speciálních skupin HZS ČR je vyhovující pro řešení mimořádných událostí na území ČR. Technické vybavení speciálních skupin HZS ČR se shoduje s minimálním technickým vybavením uvedeným v jednotlivých Pokynech GŘ HZS ČR a je rovněž vyhovující.

5.1 Návrh metodiky pro OPIS HZS kraje

V níže uvedené metodice jsou shrnuty základní údaje o možnostech nasazení a způsobu povolávání speciálních skupin HZS ČR na jednotlivé mimořádné události operačním a informačním střediskem HZS kraje. Pravidla pro činnost, pravidelnou odbornou přípravu a minimální technické vybavení speciálních skupin stanovují jednotlivé Pokyny generálního ředitele HZS ČR, proto není nutné je v této metodice uvádět.

5.1.1 Postup OPIS HZS kraje při povolávání lezecké skupiny

Lezecké družstvo a lezecká skupina jsou nasazovány k provedení záchranných a likvidačních prací ve výšce a nad volnou hloubkou. Operační důstojník povolá lezecké družstvo nebo skupinu v případě, kdy je možno předpokládat, že situace u zásahu bude vyžadovat činnost nad rámec běžně vycvičeného hasiče, kdy je nutné použít nadstandardní prostředky a vybavení pro bezpečné překonání výškových rozdílů, k dosažení obtížně přístupných míst, provedení speciálních činností v extrémních podmínkách a ve vynucené poloze, např. při zásazích:

- na vysokých budovách,
- na stavebách,
- v lomech,

- v podzemních prostorách (jeskyně, důlní díla, podzemní stavby),
- na vodě,
- v exponovaných přírodních terénech (skalní útvary, propasti, stromy),
- v dopravních prostředcích – lanové dráhy,
- kdy nelze použít výškovou techniku, případně je omezená její dostupnost.

Jednotlivé typy zásahů dle klasifikace programů Dispečer TCTV 112 (dále jen Dispečer TCTV) a Integrovaný systém výjezdu Spojař (dále jen ISV Spojař), u kterých lze předpokládat nezbytnost výjezdu lezeckého družstva:

- **POŽÁR** – výškové budovy; průmyslové, zemědělské objekty, sklady; podzemní prostory, tunely;
- **DOPRAVNÍ NEHODA** – uvolnění komunikace, odtažení – u tohoto typu zásahu lze předpokládat potřeba lezeckého družstva zejména při vytažení vozidla z příkrého srázu, kde jsou běžné technické prostředky hasiče nedostačující.
- **TECHNICKÁ POMOC** – odstraňování překážek; odstranění nebezpečných stavů – zde se jedná zejména o práci ve výšce při odřezávání nebezpečně visících větví stromů nad komunikacemi, kácení stromů pomocí lezecké techniky, pomoc při zabezpečení zejména plechových střech po odtržení silným větrem atd.,
- **ZÁCHRANA OSOB A ZVÍŘAT** – z výšky, z hloubky; zasypané, zavalené – (záchrana osob, zvířat ze skalních masivů nebo špatně dostupných prostorů, vyproštění zvířat či osob ze studní a jiných hlubokých objektů).

Povolání lezeckého družstva provede operační důstojník OPIS HZS kraje dle Bojového řádu jednotek požární ochrany (14) – Metodický list 2O, tj. akustickým rozhlasem pro hasiče na požární stanici, radiovým svolávacím zařízením nebo telefonicky. Součástí vyhlášení poplachu je i informace upřesňující místo, druh zásahu a další činnosti jednotky – lezeckého družstva či skupiny, např. síly a prostředky jednotky, pro které vyhlášení poplachu platí.

5.1.2 Postup OPIS HZS kraje při povolávání potápěčské skupiny

Za potápěčskou činnost se považuje ponor pod vodní hladinu a činnost pod vodní hladinou. Úkolem potápěčů je provádět zejména záchranné práce – rychlé a účinné zásahy na ochranu zdraví, života, majetku a životního prostředí, při kterých je nutné některé činnosti vykonávat pod vodní hladinou.

Jednotlivé typy zásahů dle klasifikace Dispečer TCTV 112 a ISV Spojář, u kterých lze předpokládat nezbytnost výjezdu potápěčské skupiny:

- DOPRAVNÍ NEHODA – uvolnění komunikace, odtažení – v tomto případě klasifikace se jedná o nehodu dopravního prostředku, které je v rámci záchranných či likvidačních prací potřeba vyzvednout z řeky, rybníku nebo přehradní nádrže,
- ÚNIK NEBEZPEČNÝCH LÁTEK – na vodní plochu – jedná se zpravidla o nehody na lodích, vlivem které dojde k úniku provozních náplní na vodní hladinu,
- TECHNICKÁ POMOC – spolupráce se složkami IZS – hledání předmětů či utonulých osob na žádost Policie České republiky,
- TECHNICKÁ POMOC – odstranění nebezpečných stavů – jedná se o práce ve vodě nebo pod vodní hladinou, kde hrozí nebezpečí z prodlení,
- ZÁCHRANA OSOB A ZVÍŘAT – z vody – záchrana topících se osob v řekách, rybnících, přehradních nádržích, apod.

V případě přijetí hlášení o mimořádné události jednoho z výše uvedených typů klasifikace a podrobností, operační důstojník OPIS HZS kraje povolá neprodleně na místo zásahu potápěčskou skupinu. Pokud je potápěčská skupina dislokována na některé ze stanic v kraji příslušného OPIS HZS a právě sloužící směně, povolá ji spolu s vozidlem zabezpečující první organizovaný výjezd k zásahu. Pokud je potápěčská skupina dislokována v kraji příslušného OPIS HZS, ale potápěčskou skupinu zabezpečuje jiná, než právě sloužící směna, povolá operační důstojník kraje

potápěčskou skupinu pomocí radiového svolávacího zařízení, nebo telefonicky, popř. jiným interně stanoveným způsobem HZS kraje. V případě, kdy v příslušném kraji není dislokována potápěčská skupina, využije operační důstojník OPIS HZS kraje opěrného bodu pro práce pod vodní hladinou dle stanovených zásahových obvodů opěrných bodů dle platného předpisu.

5.1.3 Postup OPIS HZS kraje při povolávání skupiny zaměřené na trhací práce

Skupina zaměřená na trhací práce (opěrný bod Morava) se využívá při škodlivém působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také při havárii, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí, jako záchranné a likvidační práce. Trhací práce v rámci HZS ČR může provádět pouze střelmistr nebo technický vedoucí odstřelů s oprávněním střelmistra nebo technického vedoucího odstřelů. Tato metoda záchranných a likvidačních prací se používá v případě, kdy k odstranění nebo rozpojení materiálů apod. nelze efektivně použít jiných metod, např. při uvolňování naplavenin kmenů a větví na mostních pilířích, jezích či zúžených místech vodního toku, trhání ledu (na stojaté vodě, na toku, v ledové zácpě, trhání plovoucích ker), řízený odstřel hrází, násypů a břehů, vytváření odvodňovacích rýh, trhání různých plovoucích objektů, trhání protiledových bárek a dřevěných pilot, kácení stromů, výlomy a rýhy proti ohni, trhání kamenů a horninového masivu, trhání jednoduchých konstrukčních prvků, trhání zděných, betonových a železobetonových prvků a objektů (zeď, klenba, sloup, komín, pilíř, most, silo, hala, staticky neurčitá konstrukce), trhání ocelových prvků a objektů, likvidace zbytků stavebních konstrukcí, odstřel nestabilního balvanu a zachycení rubaniny, odstřel nestabilního masivu nebo převisu sněhu, vytvoření prostupu v sesuté konstrukci v podmínkách závalu nebo v podmínkách požáru, vmetení hasiva do prostoru požáru, odstřel v uzavřeném prostoru.

O způsobu a vhodnosti provedení trhacích prací rozhoduje po průzkumu místa zásahu střelmistr nebo technický vedoucí odstřelu.

Jednotlivé typy zásahů dle klasifikace Dispečer TCTV 112 a ISV Spojář, u kterých lze předpokládat nezbytnost výjezdu skupiny zaměřené na trhací práce:

- POŽÁR – lesní, polní porost, tráva – jedná se zejména o výlomy a rýhy proti ohni,
- TECHNICKÁ POMOC – destrukce objektu; odstraňování překážek; odstranění nebezpečných stavů,
- ZÁCHRANA OSOB A ZVÍŘAT – zasypané, zavalené – zde se jedná zejména o trhání jednoduchých konstrukčních prvků, trhání zděných, betonových a železobetonových prvků a objektů za účelem uvolnění prostorů pro záchranu osob ze zřícených budov.

Operační důstojník OPIS HZS kraje zváží dle prvotních dostupných informací vhodnost zásahu skupiny zaměřené na trhací práce a při rozhodnutí tuto skupinu na určitý typ události povolát, žádá telefonicky OPIS GR HZS ČR, které vyrozumí vedoucího trhacích prací opěrného bodu nebo jím určeného zástupce. Lze vyžádat pouze střelmistra na místo události bez aktivace celé skupiny za účelem vyhodnocení daného stavu a navržení dalšího postupu, toto je vhodné v době, kdy ještě nehrozí nebezpečí z prodlení, ale dají se problémy předvídat.

5.1.4 Postup OPIS HZS kraje při povolávání skupiny pro záchranu osob ze zřícených budov

Závaly vznikají sesuvem stavebních hmot, stavebních konstrukcí, zeminy, bláta, sněhu a dalších sypkých a jiných materiálů. Narušený materiál změní svoji polohu a částečně nebo zcela vyplní volný prostor. Příčinou závalů je narušení nebo odstranění statických nosných prvků, působení otřesů, tlakových vln nebo narušení soudržnosti materiálů způsobené změnou fyzikálních vlastností (teplota, vlhkost). Závaly často vznikají jako sekundární účinky jiných mimořádných událostí jako je zemětřesení, výbuch, požár a další. Závaly mohou vznikat v úrovni terénu, ve výškách nebo v podzemních prostorách (14).

Záchranné práce ze zřícených budov jsou charakterizovány nestabilitou narušených stavebních konstrukcí – nebezpečí zřícení konstrukcí, nebezpečí zasypání a zavalení, narušením celistvosti a únosnosti nosných konstrukčních prvků (podlah, stropů a balkón – nebezpečí pádu, porušením požárně dělících konstrukcí a požárně bezpečnostních zařízení, obtížným vyhledáváním ze závalů a sutin.

Jednotlivé typy zásahů dle klasifikace Dispečer TCTV 112 a ISV Spojář, u kterých lze předpokládat nezbytnost výjezdu skupiny pro záchranu osob ze zřícených budov:

- TECHNICKÁ POMOC – destrukce objektu;
- ŽIVELNÍ POHROMA – sesuv půdy.

Operační důstojník OPIS HZS kraje po přijetí oznámení o mimořádné události výše uvedeného typu žádá přes OPIS GŘ HZS ČR spolupráci opěrného bodu pro trhací práce s uvedením podrobností o mimořádné události. OPIS GŘ HZS ČR následně povolá na místo zásahu opěrný bod dle rozsahu a typu mimořádné události.

5.1.5 Postup OPIS HZS kraje při povolávání kynologické skupiny

Jednotlivé typy zásahů dle klasifikace Dispečer TCTV 112 a ISV Spojář, kde lze předpokládat nezbytnost výjezdu kynologické skupiny:

- ZÁCHRANA OSOB A ZVÍŘAT – zasypané, zavalené,
- ŽIVELNÍ POHROMA – sesuv půdy.

V případě nutnosti povolání atestovaných psů se psy pro sutinové vyhledávání osob ve zřícených objektech kontaktuje operační důstojník ve výše uvedených typech mimořádné události kynology, kteří jsou nejbližší místu zásahu. Seznam atestovaných kynologů je uložen na OPIS HZS příslušného kraje. K zásahu je nutné povolat alespoň 2 atestované kynology se psy pro potřebu ověření nálezu nebo překrytí místa vyhledávání druhým psem. Z hlediska indikace nutnosti nasazení záchranářských psů se specializací „S – sutiny“ se zejména jedná o zásahy, při nichž je podezření, že se ve zříceném objektu vyskytuje jedna nebo více osob, jejichž pozice nelze běžnými způsoby

a prostředky jednotek PO přesně určit, či případy, kdy standardními silami a prostředky zúčastněných složek IZS nelze vyloučit, že se ve zříčeném objektu nenacházejí žádné osoby.

Je-li potřeba nasadit další kynology, či kynologové nejsou dostupní na kontaktních telefonech, kontaktuje operační důstojník OPIS GŘ HZS ČR, které zabezpečí povolání dalších atestovaných kynologů a zkoordinuje jejich případný přesun na místo zásahu.

- TECHNICKÁ POMOC – spolupráce se složkami IZS

Pokud je OPIS HZS kraje vyzváno Policií ČR k součinnosti jako OPIS IZS k zajištění kynologů pro plošné vyhledávání při pátrání pohřešovaných osobách, je nutné využít seznam držitelů kynologických atestů se specializací „P – plošné“ vyhledávání uvedený na OPIS HZS příslušného kraje.

6 ZÁVĚR

Z dostupných údajů dotazníkového šetření bylo vyhodnoceno, že činnost speciálních skupin HZS ČR je vyhovující pro řešení mimořádných událostí na území ČR, technické vybavení speciálních skupin HZS ČR se shoduje s minimálním technickým vybavením uvedeným v jednotlivých Pokynech GŘ HZS ČR a je rovněž dostačující.

Závěrem práce byla vytvořena metodika pro povolávání, technické vybavování a postup činnosti speciálních skupin HZS ČR, která může být využita v praxi jako podklad pro vydání interních aktů řízení pro činnost speciálních skupin, jako pomůcku k rozhodování operačního důstojníka OPIS HZS kraje a tento materiál může být rovněž využit pro výuku na středních a vysokých školách se zaměřením na tuto problematiku.

7 KLÍČOVÁ SLOVA

SPECIÁLNÍ SKUPINA HZS ČR

OPĚRNÝ BOD HZS ČR

OPIS - OPERAČNÍ A INFORMAČNÍ STEDISKO

METODIKA

KEY WORDS

SPECIAL GROUP OF FRS CR

SUPPORT POINT OF FRS CR

OIC - OPERATIONS AND INFORMATION CENTRE

METHODICS

8 SEZNAM ZDROJŮ

1. ČESKO. Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 3461-3474. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3461/>.
2. BUŘIČ, Petr a Richard FRANC. *Práce ve výšce a nad volnou hloubkou v podmínkách požární ochrany*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, 146 s. ISBN 80-866-4007-8.
3. ČESKO. *Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 15.12.2011, kterým se stanoví zásady zřizování, odborná příprava a vybavení lezeckých družstev a lezeckých skupin pro práci ve výšce a nad volnou hloubkou*. In: *Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a nám. 2011, č. 46*.
4. *Letečtí záchranáři* [online]. 2013-01-04, [citováno 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/letecti-zachranari.aspx/>.
5. ČESKO. *Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 5.3.2013, kterým se stanoví opěrné body Hasičského záchranného sboru České republiky a typy předurčenosti jednotek požární ochrany pro záchranné práce*. In: *Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a nám. 2013, č. 16*.
6. ČESKO. Zákon č. 133 ze dne 17. prosince 1985 o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1985, částka 34, s. 674-691. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2165/>.
7. *Metodika sutinového vyhledávání s využitím záchranářských psů*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005, 40 s. ISBN 80-866-4038-8.

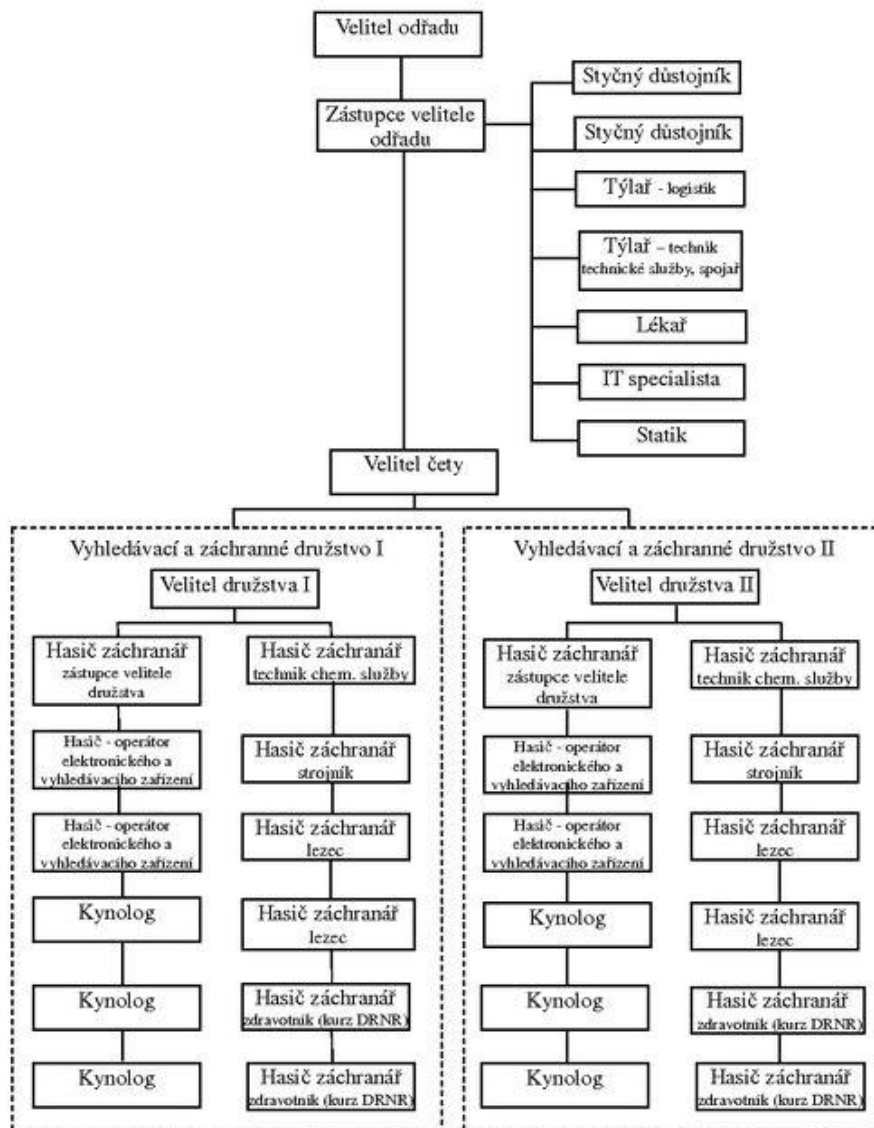
8. *Urban search and rescue team* [online]. 2013-01-04, [citováno 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/webmagazine/home.asp?idk=1/>.
9. *Koncepce provádění trhacích prací příslušníky HZS ČR* [online]. 2013-01-04, [citováno 2013-04-10], Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Č. j. MV-73249-1/PO-2009. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/soubor/koncepce-provadeni-trhacich-praci-prislusniky-hzs-cr-pdf.aspx/>
10. *Oddělení strategií* [online]. 2013-01-04, [citováno 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/strategie-oddeleni-strategii.aspx/>.
11. *ČESKO. Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 5.3.2013, kterým se upravují postupy při provádění trhacích prací, podmínky skladování a evidence výbušnin, pravidelná odborná příprava a podmínky pro jmenování do opěrného bodu pro provádění trhacích prací. In: Sbíрка interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a nám. 2013, č. 15.*
12. *ČESKO. Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 15.11.2012, kterým se stanoví podmínky pro zřízení služební kynologie u Hasičského záchranného sboru České republiky In: Sbíрка interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a nám. 2012, č. 41.*
13. *Insarag guidelines* [online]. 2013-01-04, [citováno 2013-04-10]. Dostupné z: http://www.insarag.org/images/stories/insarag_guidelines-2012_eng-_read_version.pdf/.
14. *Bojový řád jednotek požární ochrany*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2001, 40 s. ISBN 80-861-1191-1.

15. ČESKO. Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 25.8.2009, kterým se stanoví postup pro vyžadování a zapojení vrtulníků Policie České republiky Letecké služby, vybraných útvarů Armády České republiky a nestátního provozovatele DSA, a.s., v rámci integrovaného záchranného systému a pravidla výcviku a provádění záchranných prací leteckými záchranáři HZS ČR In: *Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a nám. 2009, č. 36.*
16. ČESKO. Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 30.12.2008, kterým se stanovují pravidla pro činnost potápěčských skupin u Hasičského záchranného sboru ČR In: *Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a nám. 2008, č. 53.*
17. ČESKO. Rozkaz generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 22.4.2010 ke klasifikaci USAR odřadu ČR podle mezinárodních pravidel přijatých v rámci Mezinárodní poradní skupiny pro vyhledávací a záchranné operace In: *Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a nám. 2010, č. 26.*
18. ČESKO. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 246 ze dne 29. června 2001 o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru. In: *Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka 95, s.5446-5489.* Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3673/>.
19. ČESKO. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328 ze dne 5. září 2001 o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. In: *Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka 127, s.7447-7464.* Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3705/>.
20. ŠENOVSKEÝ, Michail, Vilém ADAMEC a Zdeněk HANUŠKA. Integrovaný záchranný systém. 2. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007, 157 s. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-007-4.

PŘÍLOHA 2 – Struktura odřadu střední úrovně

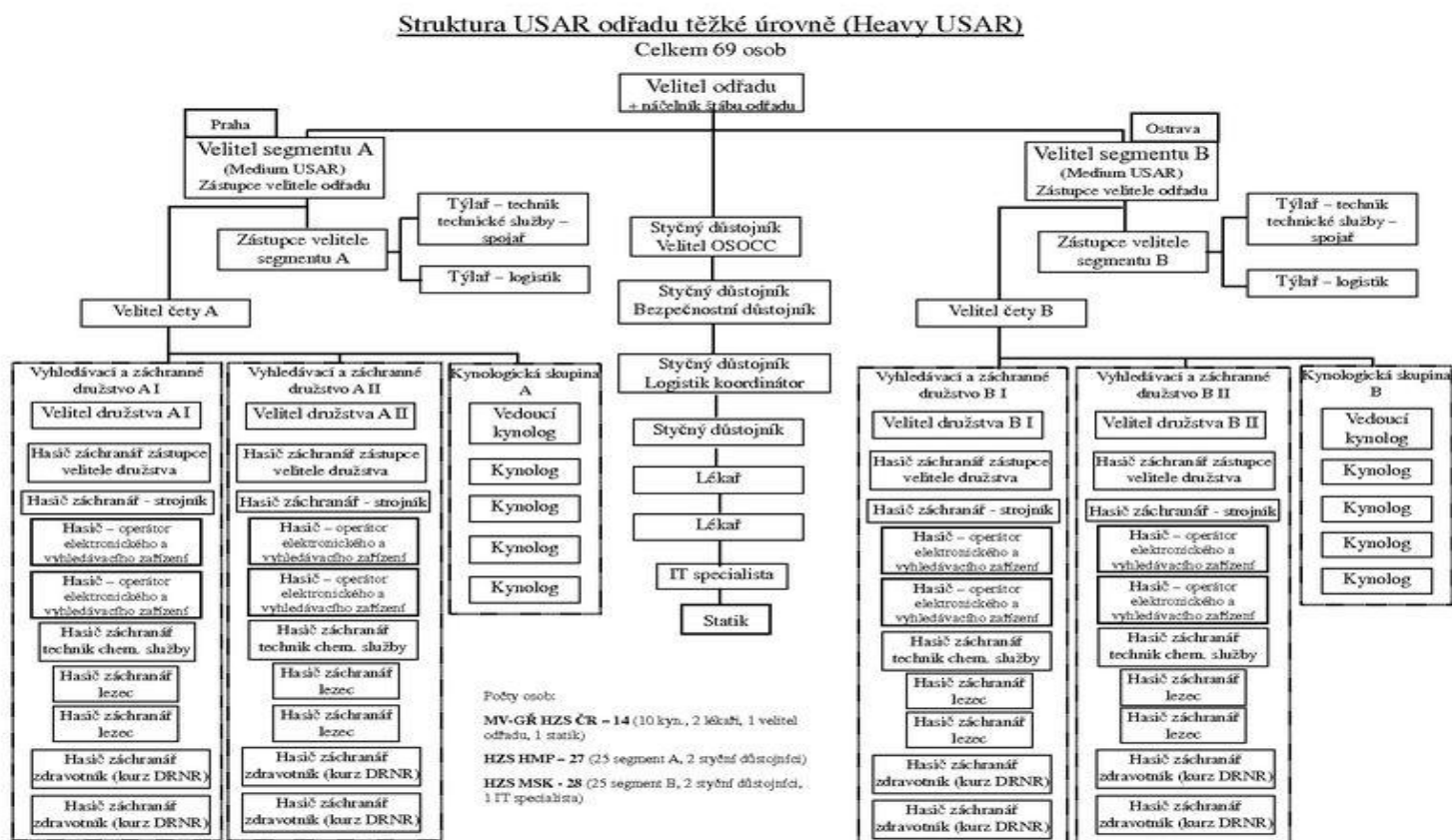
Struktura USAR odřadu střední úrovně (Medium USAR):

Celkem 36 osob

Zdroj: Struktura odřadu usar [online]. 2013-04-10, [citováno 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/>

PŘÍLOHA 3 – Struktura odřadu těžké úrovně
úrovně

Zdroj: Struktura odřadu usar [online]. 2013-04-10. [citováno 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.usar.cz/>